

Silvano Fausti

Nad evangeliem podle Matouše

Porozumět Božímu slovu

e-knihy

Děkujeme Vám za nákup této e-knihy. Jsme rádi, že můžeme touto cestou přinášet dobré zprávy do světa digitálních médií.

Jestliže se Vám podařilo dokument stáhnout z nějakého webu bez placení, tak si jej, prosím, pořídte ještě jednou, férově, na našich webových stránkách <http://www.paulinky.cz/obchod/E-knihy/>. Může se Vám zdát, že je to zbytečné a že chceme na e-knihách vydělávat. I vydání e-knihy nás něco stojí, zejm. autorská práva, překlad a redakční práci. Vaše platby nám tak umožňují vydávání dalších elektronických titulů.

Nakladatelství Paulínky

www.paulinky.cz

Silvano Fausti

Nad evangeliem podle Matouše

Porozumět Božímu slovu

© 1998 Centro Editoriale Dehoniano, Bologna
Czech edition arranged through the mediation of Eulama Literary Agency

© Nakladatelství PAULÍNKY, 2009
Petrská 9, 110 00 PRAHA 1
Tel.: 222 311 206
E-mail: paulinky@paulinky.cz www.paulinky.cz

ISBN 978-80-86949-77-2 (Tištěná kniha)

ISBN 978-80-7450-356-6 (PDF)

ISBN 978-80-7450-357-3 (ePub)

ISBN 978-80-7450-358-0 (Mobipocket)

OBSAH

ÚVOD	20
Metoda, jak se modlit nad textem	24
1. PŮVOD JEŽÍŠE KRISTA	27
Mt 1,1-17	27
2. NEBOJ SE K SOBĚ VZÍT MARI	38
Mt 1,18-25	38
3. KDE JE TEN NAROZENÝ ŽIDOVSKÝ KRÁL?	48
Mt 2,1-12	48
4. BUDE NAZÝVÁN NAZARETSKÝ	62
Mt 2,13-23	62
5. JÁ VÁS KŘTÍM VODOU, ABYSTE SE OBRÁTILI	72
Mt 3,1-12	72

6. TO JE MŮJ MILOVANÝ SYN, V NĚM MÁM ZALÍBENÍ.....	82
Mt 3,13-17	82
7. ODEJDI, SATANE!	91
Mt 4,1-11	91
8. PŘIBLÍŽILO SE NEBESKÉ KRÁLOVSTVÍ	105
Mt 4,12-17	105
9. POJĎTE ZA MNOU.....	112
Mt 4,18-25	112
10. BLAHOSLAVENÍ CHUDÍ	122
Mt 5,1-10	122
11. BLAHOSLAVENÍ JSTE, KDYŽ VÁS BUDOU TUPIT...	133
Mt 5,11-16	133
12. NEPŘÍŠEL JSEM ZRUŠIT, ALE NAPLNIT.....	141
Mt 5,17-20	141
13. ALE JÁ VÁM ŘÍKÁM.....	146
Mt 5,21-48	146
14. KDYŽ DÁVÁŠ ALMUŽNU	167
Mt 6,1-4.....	167

15. KDYŽ SE MODLÍŠ	175
Mt 6,5-8.....	175
16. VY SE TEDY MODLETE TAKTO	184
Mt 6,9-15	184
17. KDYŽ SE POSTÍŠ TY, POMAŽ SI HLAVU.....	194
Mt 6,16-18	194
18. NEMŮŽETE SLOUŽIT BOHU I MAMONU	201
Mt 6,19-24	201
19. NEDĚLEJTE SI STAROSTI	208
Mt 6,25-34	208
20. NESUĐTE.....	218
Mt 7,1-6.....	218
21. PROSTE.....	226
Mt 7,7-12	226
22. VEJDĚTE TĚSNOU BRANOU.....	234
Mt 7,13-20	234
23. KAŽDÝ, KDO TATO MÁ SLOVA SLYŠÍ A PODLE NICH JEDNÁ.....	242
Mt 7,21-29	242

24. CHCEŠ-LI, MUŽEŠ MĚ OČISTIT. CHCI, BUĎ ČISTÝ	250
Mt 8,1-4.....	250
25. NAŠEL JSEM TAKOVOU VÍRU	258
Mt 8,5-13	258
26. VZAL NA SEBE NAŠE SLABOSTI	267
Mt 8,14-17	267
27. PŮJDU ZA TEBOU – POJĎ ZA MNOU	275
Mt 8,18-22	275
28. PROČ SE BOJÍTE, MALOVĚRNÍ?	281
Mt 8,23-27	281
29. JDĚTE	290
Mt 8,28-34	290
30. SYN ČLOVĚKA MÁ MOC ODPOUŠTĚT NA ZEMI HŘÍCHY	298
Mt 9,1-8.....	298
31. NEPŘÍŠEL JSEM POVOLAT SPRAVEDLIVÉ, ALE HŘÍŠNÍKY.....	309
Mt 9,9-13	309

32. ŽENICH JE S NIMI	318
Mt 9,14-17	318
33. TVÁ VÍRA TĚ ZACHRÁNILA.....	326
Mt 9,18-26	326
34. AŤ SE VÁM STANE, JAK VĚŘÍTE	334
Mt 9,27-34	334
35. PROSTE PROTO PÁNA ŽNĚ.....	342
Mt 9,35-38	342
36. ZAVOLAL A POSLAL JE.....	349
Mt 10,1-15	349
37. POSÍLÁM VÁS JAKO OVCE MEZI VLKY	359
Mt 10,16-25	359
38. NEBOJTE SE.....	367
Mt 10,26-31	367
39. NENÍ MĚ HODEN	374
Mt 10,32 – 11,1	374
40. JSI TO TY?	382
Mt 11,2-6	382

41. CO JSTE VYŠLI NA POUŠŤ VIDĚT?	389
Mt 11,7-15	389
42. KE KOMU PŘIROVNÁM TOTO POKOLENÍ?	396
Mt 11,16-19	396
43. BĚDA TOBĚ!	403
Mt 11,20-24	403
44. VELEBÍM TĚ, OTČE	411
Mt 11,25-27	411
45. POJĎTE KE MNĚ.....	418
Mt 11,28-30	418
46. SYN ČLOVĚKA JE PÁNEM NAD SOBOTOU	425
Mt 12,1-8	425
47. VZTÁHNI RUKU!	433
Mt 12,9-14	433
48. TAK SE MĚLO NAPLNIT, CO ŘEKL PROROK.....	440
Mt 12,15-21	440
49. KDO NENÍ SE MNOU, JE PROTI MNĚ	447
Mt 12,22-37	447

50. ZNAMENÍ PROROKA JONÁŠE.....	457
12,38-42	457
51. TAK SE TO STANE I TOMUTO ZLÉMU POKOLENÍ.....	464
Mt 12,43-45	464
52. TO JE MOJE MATKA A TO JSOU MOJI PŘÍBUZNÍ ...	470
Mt 12,46-50	470
53. ROZSÉVAČ VYŠEL ROZSÉVAT	477
Mt 13,1-9	477
54. PROČ K NIM MLUVÍŠ V PODOBENSTVÍCH?	486
Mt 13,10-17	486
55. VY TEDY POSLYŠTE, JAKÝ JE SMYSL PODOBENSTVÍ O ROZSÉVAČI	493
Mt 13,18-23	493
56. NECHTE OBOJÍ SPOLU RŮST	500
Mt 13,24-30	500
57. OTEVŘU ÚSTA V PODOBENSTVÍCH, VYPOVÍM, CO BYLO SKRYTÉ OD ZALOŽENÍ SVĚTA ..	508
Mt 13,31-35	508

58. TAK BUDE PŘI SKONÁNÍ VĚKU	516
Mt 13,36-43	516
59. S RADOSTÍ NAD NÍM JDE, PRODÁ VŠECHNO, CO MÁ, A TO POLE KOUPI.....	524
Mt 13,44-52	524
60. NIKDE PROROK NEZNAMENÁ TAK MÁLO JAKO VE SVÉ VLASTI A VE SVÉ RODINĚ.....	534
Mt 13,53-58	534
61. JEHO UČEDNÍCI VZALI TĚLO A POHŘBILI HO	542
Mt 14,1-12	542
62. VY JIM DEJTE JÍST!	550
Mt 14,13-21	550
63. MALOVĚRNÝ, PROČ JSI POCHYBOVAL?	559
Mt 14,22-36	559
64. TENTO LID MĚ UCTÍVÁ RTY, ALE JEJICH SRDCE JE DALEKO ODE MĚ.....	569
Mt 15,1-20	569
65. ŽENO, JAK VELIKÁ JE TVÁ VÍRA! AŽ SE TI STANE, JAK SI PŘEJEŠ.....	579
Mt 15,21-28	579

66. JE MI LÍTO ZÁSTUPU	587
Mt 15,29-39	587
67. VARUJTE SE KVASU FARIZEJSKÉHO A SADUCEJSKÉHO	597
Mt 16,1-12	597
68. A ZA KOHO MĚ POKLÁDÁTE VY?	605
Mt 16,13-20	605
69. JDI MI Z OČÍ	615
Mt 16,21-28	615
70. TOHO POSLOUCHEJTE.....	625
Mt 17,1-13	625
71. NIC VÁM NEBUDE NEMOŽNÉ.....	635
Mt 17,14-21	635
72. SYNOVÉ TEDY VÁZÁNÍ NEJSOU.....	643
Mt 17,22-27	643
73. JESTLIŽE ZNOVU NEBUDETE JAKO DĚTI, JISTĚ NEVEJDETE DO NEBESKÉHO KRÁLOVSTVÍ.....	651
Mt 18,1-5	651
74. BĚDA SVĚTU, ŽE SVÁDÍ KE HŘÍCHU!.....	660
Mt 18,6-9	660

75. VÁŠ NEBESKÝ OTEC NECHCE, ABY ZAHYNUL JEDINÝ Z TĚCHTO NEPATRNÝCH.....	669
Mt 18,10-14	669
76. ZÍSKAL JSI SVÉHO BRATRA	677
Mt 18,15-20	677
77. NEMĚL SES TEDY I TY SMILOVAT NAD SVÝM DRUHEM, JAKO JSEM SE SMILOVAL JÁ NAD TEBOU?	685
Mt 18,21-35	685
78. STVOŘITEL NA ZAČÁTKU UČINIL LIDI JAKO MUŽE A ŽENU	696
Mt 19,1-12	696
79. TAKOVÝM PATŘÍ NEBESKÉ KRÁLOVSTVÍ.....	709
Mt 19,13-15	709
80. JDI, PRODEJ SVŮJ MAJETEK A ROZDEJ CHUDÝM, A BUDEŠ MÍT POKLAD V NEBI. PAK PŘIJĎ A NÁSLEDUJ MĚ!.....	716
Mt 19,16-30	716
81. ZÁVIDÍŠ, ŽE JSEM DOBRÝ?.....	727
Mt 20,1-16	727

82. JDEME DO JERUZALÉMA	739
Mt 20,17-28	739
83. CO CHCETE, ABYCH PRO VÁS UDĚLAL?	749
Mt 20,29-34	749
84. PÁN JE POTŘEBUJE. HLE, TVŮJ KRÁL K TOBĚ PŘICHÁZÍ.....	758
Mt 21,1-17	758
85. NIKDY, AŽ NAVĚKY, AŽ Z TEBE UŽ NEVZEJDE OVOCE!	772
Mt 21,18-22	772
86. ODKUD BYL JANŮV KŘEST? Z NEBE, ANEBO OD LIDÍ?.....	779
Mt 21,23-27	779
87. VY JSTE TO VIDĚLI, A PŘECE ANI POTOM JSTE SE NEZMĚNILI A NEUVĚŘILI JSTE MU	787
Mt 21,28-32	787
88. KÁMEN, KTERÝ STAVITELÉ ODVRHLI, STAL SE KVÁDREM NÁROŽNÍM.....	796
Mt 21,33-46	796

89. PŘÍTELI, JAK JSI SEM PŘIŠEL BEZ SVATEBNÍCH ŠATŮ?	811
Mt 22,1-14	811
90. DÁVEJTE TEDY, CO JE CÍSAŘOVO, CÍSAŘI, A CO JE BOŽÍ, BOHU	822
Mt 22,15-22	822
91. ON NENÍ BOHEM MRTVÝCH, ALE ŽIVÝCH	832
Mt 22,23-33	832
92. MILUJ	842
Mt 22,34-40	842
93. CO SI MYSLÍTE O MESIÁŠI? ČÍ JE TO SYN?.....	851
Mt 22,41-46	851
94. KDO JE MEZI VÁMI NEJVĚTŠÍ, AŽ JE VAŠÍM SLUŽEBNÍKEM.....	859
Mt 23,1-12	859
95. BĚDA VÁM!	870
Mt 23,13-39	870
96. DEJTE SI POZOR, AŽ VÁS NĚKDO NESVEDE.....	882
Mt 24,1-28	882

97. UVIDÍ SYNA ČLOVĚKA, JAK PŘICHÁZÍ.....	897
Mt 24,29-31	897
98. BDĚTE TEDY	905
Mt 24,32-51	905
99. ŽENICH JE TADY! JDĚTE MU NAPROTI!	916
Mt 25,1-13	916
100. SLUŽEBNÍKU ŠPATNÝ A LÍNÝ.....	927
Mt 25,14-30	927
101. COKOLI JSTE UDĚLALI PRO JEDNOHO Z TĚCHTO MÝCH NEJPOSLEDNĚJŠÍCH BRATŘÍ, PRO MNE JSTE UDĚLALI.....	936
Mt 25,31-46	936
102. DOBRÝ SKUTEK NA MĚ VYKONALA.....	947
Mt 26,1-16	947
103. VEZMĚTE, JEZTE. TO JE MÉ TĚLO.....	958
Mt 26,17-35	958
104. ZŮSTAŇTE ZDE A BDĚTE SE MNOU.....	971
Mt 26,36-46	971

105. TO VŠECHNO SE STALO, ABY SE SPLNILY VÝROKY PÍSMÁ.....	982
Mt 26,47-56	982
106. TYS TO ŘEKL	991
Mt 26,57-68	991
107. NEZNÁM TOHO ČLOVĚKA	1000
Mt 26,69-75	1000
108. ŠEL A OBĚSIL SE.....	1008
Mt 27,1-10	1008
109. TY TO ŘÍKÁŠ	1017
Mt 27,11-26	1017
110. BUĎ ZDRÁV, ŽIDOVSKÝ KRÁLI.....	1028
Mt 27,27-31	1028
111. TO BYL OPRAVDU SYN BOŽÍ!.....	1037
Mt 27,32-56	1037
112. ULOŽIL HO DO SVÉ NOVÉ HROBKY.....	1051
Mt 27,57-66	1051
113. BYL VZKŘÍŠEN. RADUJTE SE.....	1060
Mt 28,1-15	1060

114. JDĚTE TEDY A ZÍSKEJTE ZA UČEDNÍKY	
VŠECHNY NÁRODY	1070
Mt 28,16-20	1070
Použité české překlady	1077

ÚVOD

Písmo svaté je jako partitura – hudba v ní zapsaná existuje jenom tam, kde ji někdo hraje, a zní tak, jakým způsobem ji právě hraje. Ten, kdo se ho snaží číst, interpretovat a aktualizovat, je Božím slovem sám čten, interpretován a aktualizován. Vždyť Boží slovo je živé a účinné, zkoumá citění a myšlenky srdce a všechno je před ním nahé a odkryté (Žid 4,12n).

Evangelium vypráví o tom, co Ježíš říká nebo dělá pro každého člověka. Tím člověkem je sám čtenář, který je povolán, aby sám na sobě prožil to, o čem evangelium vypráví: v tom, kdo ho přijímá s vírou (srov. 1 Sol 2,13), Slovo působí to, o čem mluví.

Člověk může být vyprávěním zaujat na třech různých rovinách.

Může se obrátit na *text*, aby přesně poznal, jaký je, jaké jsou jeho dějiny, jeho struktura, styl atd. To je přípravný krok. Kdo by se tady ale zastavil, podobal by se člověku, který by chtěl jíst slovo „chléb“ místo skutečného chleba. Slova se příliš nenají!

Může se také obrátit na *skutečnost*, o které *text* mluví: jaké je jeho poselství, jak mu porozumět, jak ho dnes uvádět do života atd. To je druhý stupínek, který je nezbytný, ale také nestačí. Kdo

by se zastavil na něm, byl by jako dítě, které jí chléb, a přitom neví, že ho dostalo od svých rodičů. Ani to člověka úplně nenasytí!

Může se konečně obrátit na *Pána*: kromě textu a toho, o čem mluví, vnímáme pozorně toho, kdo text vyslovuje. Celé Písmo je vlastně dopis, který Otec poslal každému ze svých dětí – za každým jeho slovem se nachází ten, kdo mluví; když se takto vyslovuje, dává se. Kdo dospěje na tuto třetí rovinu, našel toho, po kterém hladoví.

Matoušovo evangelium v dnešní podobě – tradice se zmiňuje o hebrejském Matoušově evangeliu, které dnes neznáme – vzniklo pravděpodobně kolem roku 80 v palestinském nebo syrském prostředí (Antiochie v Sýrii?). Bylo sepsáno dobrou řečtinou nějakým helénistickým Židem a ukazuje, jak se v Ježíši, zemřelém a zmrtvýchvstalém Božím Synu, naplnilo zaslíbení, které dal Bůh Izraeli. Od samého počátku se připisuje Matoušovi, který byl povolán za učedníka, když seděl v celnici (Mt 9,9; 10,3; Lk 5,27; Mk 2,14 ho nazývá Lévi).

Kromě prvních dvou kapitol Matouš užívá víceméně látku shodnou s Markem a Lukášem a pojednává o Ježíšových slovech a skutcích v krátkém období mezi Ježíšovým křtem a jeho Paschou. Pro Matouše je typické, že uspořádal látku podle hlavních témat a soustředil ji do pěti velkých řečí, po nichž následuje stejný počet výpravných částí, které řeči ilustrují.

Horská řeč (kap. 5 – 7) obsahuje Synovo „Slovo“ bratřím; *misijní řeč* (kap. 10) přináší „Slovo všem lidem, počínaje Izraelem; *řeč v podobenstvích* (kap. 13) ukazuje, jak „Slovo“ působí ve světě; *řeč o komunitě* (kap. 18) ukazuje, jak se uskutečňuje v každodennosti společného života; *eschatologická řeč* (kap. 24 – 25)

konečně představuje „Slovo“ jako kritérium hodnocení člověka a jeho dějin. V kapitolách 26 – 28, které pojednávají o Pánově smrti a vzkříšení, se „Slovo“ naplňuje.

Matoušovo evangelium se považuje za *evangelium společenství*: soustřeďuje se na Synovo slovo, které z nás činí syny Otce a zároveň bratry mezi sebou navzájem. V tomto bratrství se uskutečňuje naše synovství: ve vztahu k druhému člověku uskutečňujeme životní vztah k Jinému. To byl jeden z důvodů, proč toto evangelium bylo v Církvi nejčtenější. V dnešní době, kdy se společný život stal problematickým, znovu nabývá na zvláštní aktuálnosti. Obecně platí, že soustřeďujeme pozornost právě na to, o čem si uvědomujeme, že nám chybí.

Tato kniha chce být *příručkou k četbě* Matoušova evangelia. Jako v předchozích komentářích k Markovu a Lukášovu evangeliu po překladu textu jednotlivých úryvků následuje výklad *poselství v kontextu*. Dále následuje *četba textu* a podněty pro *modlitbu nad textem* (viz metoda, která je uvedena hned po úvodu). Na závěr uvádíme vhodné *texty k prohloubení*. Vidíme, že uprostřed stojí text, který mě neuvádí jen do nějakého příležitostného tématu, ale představuje zvláštní způsob, kterým ke mně mluví Pán a já mu naslouchám.

Tato práce je plodem každodenního *lectio continua*, které jsme konali v těchto letech v kostele sv. Fidelia (Milán) společně s Filipem Clericim, s nímž jsem ji připravil a přednášel.

Proto po Bohu patří vřelé poděkování jemu a dále všem, kdo svou činnou účastí podněcovali chápání tohoto evangelia a přispěli k jeho obohacení.

Upřímně doufám, že tato práce přispěje k hlubšímu poznání Pána a k lepší službě bratřím v očekávání jeho příchodu.

O slavnosti sv. Josefa 19. března 1998

METODA, JAK SE MODLIT NAD TEXTEM

Vstupuji do modlitby

Nacházím pokoj

- na okamžik se ztiším
- pomalu dýchám
- uvědomuji si, že se setkám s Pánem
- prosím o odpuštění toho, co jsem spáchal zlého
- odpouštím ze srdce těm, kdo mi ublížili

Vstupuji do Boží přítomnosti

- konám znamení kříže
- po dobu modlitby *Otče náš* pozoruji, jak se na mě dívá Bůh
- začínám modlitbu na kolenou nebo v jiném postoji, který mi lépe prospívá
- v Ježíšově jménu prosím Otce o Ducha Svatého, aby moje touhy a má vůle můj rozum a má paměť byla zaměřena jen k jeho chvále a službě

Soustředím se

Představuji si místo, kde se odehrává scéna, o které mám rozjímát

Prosím Pána o to, co chci

To je dar, který mi má přinést příslušný evangelní úryvek:
odpovídá tomu, co Ježíš v tom úryvku dělá nebo říká

Rozjímám a nazírám scénu

Zvolna, bod po bodu, čtu text
s vědomím, že za každým slovem je tu Pán, který ke mně promlouvá,
a užívá k tomu

- mé paměti, abych si vzpomínal
- mého rozumu, abych věci chápal a aplikoval je na svůj život
- mé vůle, abych toužil, prosil, děkoval, miloval a klaněl se

Nemusím spěchat: nemusím dělat všechno
důležité je cítit a zakoušet vnitřně
zastavím se tam, kde nacházím plody, inspiraci,
pokoj a útěchu
když skončím s uvažováním, budu mít větší úctu,
když začnu s Pánem mluvit přímo

Uzavírám

rozhovor s Pánem tak, jako mluví přítel s přítelem o tom,
o čem jsem rozjímal

Uzavírám modlitbou *Otče náš*

Pomalou odcházejím od modlitby

Když jsem modlitbu skončil, uvažuji krátce o tom, co se v ní dělo, podle těchto otázek:

- dařilo se mi držet se metody?
- měl jsem nějaké potíže? proč?
- jaké plody jsem získal nebo jaká duchovní hnutí jsem měl?

1. PŮVOD JEŽÍŠE KRISTA

Mt 1,1-17

- 1 Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abraháмова.
- 2 Abrahám byl otec Izákův, Izák otec Jakubův, Jakub otec Judy a jeho bratří.
- 3 Juda byl otec Fáresa a Záry – jejich (matka) byla Tamar. Fáres byl otec Chesronův, Chesron otec Aramův,
- 4 Aram otec Aminadabův, Aminadab otec Násónův, Násón otec Salmónův,
- 5 Salmón otec Boazův – jeho (matka) byla Rachab. Boaz byl otec Obédův – jeho (matka) byla Rúť. Obéd byl otec Jesseův,
- 6 Jesse otec krále Davida. David byl otec Šalomounův – jeho (matka) byla žena Uriášova.
- 7 Šalomoun byl otec Rechabeamův, Rechabeam otec Abijáhův,
- 8 Abijáh otec Asafův, Asaf otec Josafatův, Josafat otec Jorámův, Jorám otec Uzijáhův,
- 9 Uzijáh otec Jotamův, Jotam otec Achazův, Achaz otec Ezechiášův,
- 10 Ezechiáš otec Manasesův, Manases otec Ámonův, Ámon otec Jošijáhův,

- 11 Jošijáh otec Jechonjáhův a jeho bratří za Babylonského vyhnanství.
- 12 Po Babylonském vyhnanství Jechonjáh byl otec Šealtielův, Šealtiel byl otec Zorobábelův,
- 13 Zorobábel byl otec Abiudův, Abiud Eliakimův, Eliakim Azórův,
- 14 Azór Sádókův, Sádók Achimův, Achim Eliudův,
- 15 Eliud Eleazarův, Eleazar Matanův, Matan Jakubův,
- 16 Jakub byl otec Josefa, muže Marie, z které se narodil Ježíš, nazývaný Kristus.
- 17 Dohromady je to tedy od Abraháma po Davida čtrnáct členů rodokmenu, od Davida až po Babylonské vyhnanství čtrnáct a od Babylonského vyhnanství až ke Kristu čtrnáct.

1. Poselství v kontextu

„*Rodokmen Ježíše Krista*“ je titul evangelia podle Matouše, které vypráví o tom, jak se věčný Otcův Syn, který se stal naším bratrem, narodil v čase. Ježíš je nazírán jako nové stvoření člověka, jako počátek a cíl Bohem stvořeného světa.

Po rodokmenu následují první dvě kapitoly, které jsou výpravným úvodem. Jedná se o „teologická vyprávění“, typická pro židovskou literaturu, která objasňují biblické texty povzbuzujícími vyprávěními (*hagadické midraše*). Na rozdíl od nich tu ale Matouš nekomentuje biblický text epizodami z Ježíšova života, ale naopak Ježíšův život je komentován biblickými texty a další látkou. Jedná se o *christologická vyprávění*.

První kapitola předkládá Ježíšův původ, který je lidský i božský zároveň: syn Davidův podle těla (vv. 1-17) a Syn Boží podle Ducha (vv. 18-25). Skrze Abrahámovy potomky Bůh vstupuje do lidských dějin a člověk do dějin Božích. Je tu prototyp věřícího člověka – Josef, snoubenec Panny Marie, který přijme Syna Božího jako svého vlastního syna (vv. 18-25).

Druhá kapitola naznačuje budoucí Ježíšův osud: přijatý těmi, kdo jsou vzdáleni, ale ne svými blízkými (2,1-12), prochází znovu údělem svého lidu, který sestupuje do egyptského otroctví a vystupuje do země otců (2,13-23). V „Nazaretském“ se naplňuje to, co oznámili proroci (2,23).

V těchto prvních dvou kapitolách mluví Matouš pětkrát z celkových jedenácti výskytů o „naplnění Písem“ (1,22n; 2,5n. 15n.17n.23). Ježíš je nahlížen jako východisko božského plánu, o kterém mluví celé Písmo. S pohledem upřeným na to, co konal a říkal, se tu zpětně procházejí dějiny Izraele – „račím“ způsobem –, a tak jsou chápány v jejich hlubokém tajemství.

Látka společná ostatním evangeliím, kterou měl Matouš při tvoření těchto vyprávění k dispozici, sestává kromě biblických citací z rodokmenů, z jmen Ježíšových rodičů, z jeho davidovského původu, z víry v jeho božství, z panenského početí skrze Ducha Svatého, z jeho narození za doby Herodovy a z jeho pobytu v Nazaretě. Ostatní látka je Matoušova, protože jiné evangelní tradice ji nedosvědčují.

Skutečnost, že styl těchto vyprávění je *midrašový*, nevyžaduje ani nepostuluje věrohodnost faktů, které je třeba případ od případu ověřovat. Pro Matouše je podstatné interpretovat Písmo ve světle Ježíše a jeho Ducha.

Tento první úryvek je v podstatě seznam jmen, která jsou rozdělena do tří období a směřují od Abraháma k Ježíšovi: „tělo“ Syna Božího prochází skrze ty, kdo žili před ním. S každým z nich je dvakrát spojeno sloveso „plodit“, jednou coby se synem, podruhé jako s otcem. Toto pevné schéma se přerušuje u Josefa, aby nás otevřelo k žasnutí nad tím, co se stane skrze Marii (v. 16).

O prvním patriarchovi Abrahámovi se neříká, že byl zplozen, a o posledním, Ježíši, se neříká, ani kdo ho zplodil, ani koho zplodil on. Naráží se tu na počáteční tajemství Otce a na konečné tajemství Syna. Zvlášť je zdůrazněno Babylonské vyhnanství (vv. 12.17a.17b), stejně jako zmínka o „bratřích“ (vv. 2.11): Ježíš přišel proto, aby znovu vybudoval vyhnanstvím rozbité a rozptýlené bratrství! Vedle toho nás zaujme zmínka o čtyřech ženách (vv. 3.5a.5b.6), které předjímají pátou ženu, Marii, o níž se bude pojednávat v následujícím vyprávění.

Tvrdošíjné opakování slovesa „plodit“ s pouhým obměňováním jmen vyvolává napětí, jakoby očekávání novosti zaslíbené v prvním verši, která pak tento řetěz přerušuje a dává všemu smysl. To, co se uskuteční v Ježíši, je podtrženo slůvkem „tedy“: od Abraháma do Ježíše je to třikrát čtrnáct pokolení neboli šestkrát sedm. S ním, prvorozeným z nesčetného zástupu bratří (Řím 8,29), dospívají dějiny zaslíbení k násobku sedm krát sedm, to je k dokonalosti.

Nám se může zdát tento nekonečný seznam jmen strohý. Ale každá osoba je tu jedinečnou a neopakovatelnou tváří, hrou vášní a činností s podivuhodným údělem svobody. Každé jméno má absolutní hodnotu jako to Jméno, z kterého pochází a k němuž směřuje. Oni nám mohou být neznámí, ale žijí stále v Boží paměti a pulzují v žilách svých potomků. Člověk tvoří dějiny

a dějiny utvářejí člověka: jméno, vztah k Jinému a k jiným, se nikdy neztrácí.

Na začátku jsou jmenováni David a Abrahám, kterým se dostalo zaslíbení: všechno plození je ve znamení zvláštního Božího požehnání. Dějiny přestávají být věčným vracením se k témuž, hadem kousajícím se do svého ocasu, Chronosem požírajícím své děti. Namísto tragické vlády osudu se stávají svobodným dialogem mezi člověkem a Bohem, který má svůj počátek, průběh a cíl. Slovo sdílené mezi dvěma osobami plodí novost, která dává stvoření smysl: vzájemné darování se mezi Bohem a tvorem.

Lidský příběh se stává dějinami spásy, uskutečněním Boha v člověku a člověka v Bohu, dramatem, kde ti dva jsou protagonisty a zbytek tvoří zainteresovanou scénu, která pomáhá k rozhodování o vlastním údělu.

V těchto prvních verších se ukazuje, že Ježíš náleží tělu Izraele. Pán se s ním zasnubuje v jeho skutečné podobě, bez příkras, s jeho slávou a jeho utrpeními, a jimi vytyčuje cestu spásy.

Ježíš Kristus, naplnění izraelských dějin, je Boží Syn, který přijetím těla vystaveného hříchu působí spásu každého těla. „*Caro salutis cardo*“ (tělo je základ spásy) a „*quod non est assumptum, non est redemptum*“ (to, co nebylo přijato, nebylo vykoupeno) – tato dvě tvrzení rané Církve jsou základ každé křesťanské teologie.

Církev má v Izraeli svůj svatý kořen a v Synu plod, který obsahuje veškeré požehnání.

2. Četba textu

v. 1 *Rodokmen.* Matouš píše knihu podobnou starozákonním spisům, která vypráví o „zrození“ nového světa. Tou knihou je „Evangelium“, které připomíná a vypráví Ježíšův příběh.

Ježíš. To znamená „Bůh-spasí“. Spasí lid z jeho hříchů (v. 21). Toto jméno označuje totožnost osoby v jejím „povolání“ a „poslání“: říká, jak je povolána druhými a jak je s nimi v součinnosti.

Kristus. To v řečtině znamená „pomazaný“, jako „Mesiáš“ v hebrejštině: je to král, který býval zasvěcen skrze pomazání.

Když chtěl Izrael ustanovit krále, aby byl jako všechny ostatní národy, Bohu se to nelíbilo (1 Sam 8,6-22). Proroci monarchii ustavičně kritizovali (Sd 9,7-15!): připomínali, že jediným králem je Bůh a že na zemi neexistuje žádný bůh nebo král, který by ho představoval. Není třeba si vytvářet žádné zobrazení boha ani člověka, protože jediným obrazem Boha je svobodný člověk, jeho syn, který poslouchá jeho Slovo. Téměř o každém králi se v Bibli praví: „Jednal hůř než jeho otcové“. Souběžně s antimonarchistickou kritikou je tu očekávání krále zaslíbeného Bohem, Mesiáše, který vysvobodí lid ze všeho otroctví a útisku (2 Sam 7,1-17).

Syn Davidův. Kristus je očekávaný jako syn Davidův. Ale Izrael svého Mesiáše ze sebe nevydává ani ho nevlastní: pochází z něj, ale je pro něj také darem (srov. 2 Sam 7,11).

Syn Abrahámův. Jako syn Abrahámův je Kristus také neočekávaným darem pro všechny národy. Abrahám, pohan a první příjemce zaslíbení, je ten, v němž dojdou požehnání všichni Adamovi synové (Gn 12,3). Abrahám je protějšek Adama: jeden svou neposlušností uvedl lidstvo ze zahrady do pouště, do potopy; druhý svou poslušností přijal zaslíbení země a potomstva. Následující rodokmen je osvětlen dvojím zaslíbením Davidovi a Abrahámovi, nepokojným očekáváním jednoho naplnění.

v. 2 *Abrahám zplodil Izáka, Izák zplodil Jakuba.* To jsou tři otcové Izraele. Chybí tu jeho čtyři matky: Sára, Rebeka, Lea a Ráchel – všechny neplodné, kromě Ley, té, která nebyla žádána! Jsou tu nahrazeny čtyřmi cizinkami, které napínavě vstupují do dějin Izraele – prototypu všech dějin (čtyři je číslo úplnosti) a spřízňují se s Izraelem a jeho spásou.

v. 3 *Tamar.* Ta je Aramejka. Předstírá, že je nevěstka, a tak přinutí svého tchána Judu, aby z ní učinil matku – z ní, která byla vdovou, přehlíženou svými dvěma syny a bez pokolení. Její první manžel Er byl v Hospodinových očích „nenáviděný“. Druhý, Onan, „spáchal to, co se Hospodinu nelíbilo“. Oba zemřeli a Juda, místo aby jí dal třetího syna, ji poslal pryč ze strachu, že i ten by zemřel (Gn 38,1-30). Dějiny spásy se sprádají z lidských žalů, špatností a lstivostí. Žádná událost, byť sebetemnější a podvodná, není z Mesiášovy krve vyloučena. Bůh není vybíravý! Miluje toto lidstvo, a ne nějaké lepší. Vždyť je jeho!

v. 4 *Rachab.* Také ona je pohanka, Kananejka, nevěstka z Jericha, která ubytovala tajné vyzvědače zaslíbené země (Joz 2,1-21).

Vstupuje do izraelských dějin jako první zachráněná ze „země“. Nevěstky nás předcházejí do Království (21,31)!

v. 5 *Rút.* To je cizinka, Moabitka. I když je mladá a vdova, opouští svůj dům a sdílí osud své židovské tchyně. Kniha Rút o ní vypráví milý příběh, naplněný univerzalistickým duchem a důvěrou v prozřetelnost.

v. 6 *žena Uriášova.* Uriáš je Davidův chetitský vojevůdce, kterého král nechal zabít, protože toužil po jeho ženě (2 Sam 11 – 12; Žl 51).

Je to ponurý příběh o cizoložství spojeném s vraždou, který se završuje přetvářkou, zradou, zbabělostí a všemožným klamem vůči člověku, který zůstal až do konce věrný.

Boží činnost prochází hrou dějin takových, jaké jsou, cizích a zvrácených, nabitých podvody, chlípnostmi, incesty, prostitucemi, proradností, lžemi, cizoložstvími a vraždami.

První řada jmen vychází od Abraháma, věřícího v zaslíbení, a končí Davidem, kterému byl zaslíben Mesiáš; mezi nimi prochází otroctvím a vysvobozením z Egypta, vejitím do země a jejím obsazením. To je v dějinách Božího lidu zlatý věk.

v. 11 *babylonské vyhnanství.* Druhá řada čtrnácti pokolení – sami králové, kteří jsou převážně nevěrní smlouvě – končí vyhlazením ze „země“. Jsou to dějiny mocných a svévolníků, kteří k prorockým obžalobám zůstali hluchí. Proto přichází vyhnanství, rozptýlení synů, kteří nežili v bratrství.

v. 16 *Josef, muž Marie.* Josef, Mariin muž, neplodí Ježíše. Syna je třeba přijmout: je to dar, který mu Otec uděluje skrze Marii.

Zde se plození, které je charakteristikou čistě mužskou, přerušuje, aby postoupilo místo něčemu „ženskému“, v němž je obsažena možnost božského.

Josefův příběh, poslední článek rodokmenu, se týká všech: Josef netvoří zaslíbeného Syna, ale otvírá se, aby ho přijal od své snoubenky, jak uvidíme v následujícím úryvku.

z které se narodil. Ježíš je „zplozen“ (passivum divinum!): zdůrazňuje se tu, že skrze Marii je to sám Bůh, kdo plodí. Všechna lidská činnost je očekávání toho, co se stane od Boha. A nemůže tomu být jinak, protože každé plození od něho vychází a k němu přivádí. V opačném případě by tu byl jen monotónní řetěz jmen, odsouzených k prázdnotě nicoty.

Ježíš. Každé jméno toho seznamu je uvedeno jako zplozené a plodící: přijímá od svého předka identitu, kterou obohacenou o identitu svou předává dál svému synovi. Jenom o Abrahámovi a o Ježíšovi, prvním a posledním v řadě, se neříká – o jednom, kdo ho zplodil, a o druhém, koho zplodil. První, který vírou opustí otce a zemi, má za Otce Boha; poslední, který je jednorozený Syn, jako člověk stvořený a jako Bůh nestvořený, naplňuje všechno otcovství a uzavírá všechno synovství. Plození je otevřené nazpět i dopředu k Božímu tajemství. A Maria je lůno, které ho přijímá.

v. 17 *všech pokolení je tedy dohromady* atd. Ježíš je plnost života: on znamená „tedy“ každého pokolení. Autor člení dějiny do třech řad, každou po čtrnácti pokoleních. Z rabínských paralel můžeme usoudit, že izraelské dějiny se přirovnávají k historii měsíce, nebeskému svědku vlastní nevěrnosti, která ho vždycky

přivede k zániku, a věrnosti Boží, slunci, které ho vždycky znovu ožíví (srov. Žl 89,38), ve dvou fázích po čtrnácti dnech. Tento lid, zrozený z Abrahámovy víry, roste jako měsíc ke své plné záři v Davidovi (první fáze) a potom ubývá až k zaniknutí v exilu (druhá fáze) a znovu dojde ke své konečné plnosti v Kristu (třetí fáze), která je cílem – je oním od Boha předvídaným a zaslíbeným „tedy“.

Kromě toho tři krát čtrnáct se rovná šest krát sedmi. Sedm je číslo Boží, dokonalost, zatímco šestka je číslo člověka, který je nedokonalý a povoláný k tomu, aby našel svůj odpočinek v sedmičce. Lidské dějiny jsou jen šestkrát sedm, jejich dokonalost je nedostatečná a nezdařená. Stávají se ale násobkem sedmkrát sedm, násobkem dosažené dokonalosti, v Ježíši, Synu, který dává počátek novému pokolení bratrů.

Číslo znamená racionalitu, řád. Dějiny nejsou ponechány náhodě: mají svoje členění a svůj účel, který je třeba zcela pochopit.

Pokud si dobře všimáme, tak abychom dosáhli počtu uvedeného Matoušem, chybí nám dvě pokolení, jedno na začátku a jedno na konci. Úplné je jenom ztracené pokolení, to ve vyhnanství! To určitě není chyba v počtech. Rodokmen, který je nutně neuzavřený, poukazuje na dvě jména, která v něm chybí: jméno Boží a jméno každého z nás. Bůh je skrze víru Otcem Abrahámovým a každý z nás se přijetím Ježíše stává synem Božím (Jan 1,12). Kořenem lidského plození je Otec a jeho plodem je Syn. Dějiny jsou hymnus na život, který se předává z otce na syna a který od Otce přijímá své otcovství a od Syna své synovství v jediném životě, který je jejich vzájemná láska, Duch Svatý. Lidské dobrodružství v kosmickém rámci znamená realizovat se z otcovství Boha, který je všechno ve všech (1 Kor

15,28), Synovo tělo, plnost toho, který se úplně realizuje ve všech věcech (Ef 1,23).

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě, která od textu přivádí k modlitbě*.
- b. Soustředím se tím, že si představuji všechna pokolení světa, která mají svůj počátek v Otci a cíl v Synu a v něm jsou povolána, aby se skrze Abrahámovu a Josefovou víru stala jeho tělem.
- c. Prosím o to, co chci: pochopit Boží tajemství v dějinách.
- d. Recituji každé jméno jako litanii: je to člověk jako já, který přijímá a předává Boží tajemství.

Nepřehlédni: rodokmen

Ježíš

Kristus

zplodil

Abrahám, David

Tamar, Rachab, Rút, žena Uriášova

babylonské vyhnanství

Josef, snoubenec Marie, ze které se narodil Ježíš

4. Texty k prohloubení

Gn 49,2.8-10; Žl 72; 89; Sd 9,7nn; 1 Sam 8; 2 Sam 7; Gn 12,1-9; 38,1-3; Joz 2,1nn; 6,17.22-25; 2 Sam 11 – 12

2. NEBOJ SE K SOBĚ VZÍT MARIÍ

Mt 1,18-25

- 18 S narozením Ježíše Krista to bylo takto: Jeho matka
Maria byla zasnoubena s Josefem. Ale dříve než spolu
začali bydlet, ukázalo se, že počala z Ducha Svatého.
- 19 Protože její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vydat
pohaně, rozhodl se tajně se s ní rozejít.
- 20 Když už to chtěl udělat, zjevil se mu ve snu anděl Páně
a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou
manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha
Svatého.
- 21 Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid
od hříchů.“
- 22 To všechno se stalo, aby se naplnilo, co řekl Pán ústy
proroka:
- 23 „Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno
Emanuel,“ to znamená „Bůh s námi“.
- 24 Když se Josef probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl
Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě.
- 25 Ale nepoznal ji, dokud neporodila syna. A dal mu jméno
Ježíš.

1. Poselství v kontextu

„*Neboj se k sobě vzít Marii*,“ říká anděl Josefovi. Vždyť od ní obdrží Ježíše, Syna zplozeného z Ducha Svatého, Boha s námi.

Toto vyprávění odpovídá jasně na dvě otázky, které otvírají předchozí úryvek: kdo je Ježíšovým Otcem a jak Josef přichází k svému otcovství?

Kristus je Syn samého Boha, zplozený skrze Ducha a narozený z Panny Marie. Josef, prototyp věřících, se stává jeho pokrevním příbuzným tak, že uzavře sňatek s Marií. Vidíme v něm lidské pochybnosti a odpor otevřít se tomu, co je větší než on, třebaže k tomu byl stvořen.

Víra v Slovo zakládá příbuzenství mezi námi a Bohem. A my jako Josef skrze ně přijímáme toho, který má moc učinit z nás syny (Jan 1,12). Všechno je necháno na naší odpovědnosti, naší schopnosti odpovědět na Boží slovo. Ono je jeho „andělem“, který nám předkládá možnost přijmout ho, naslouchat mu a odpovědět na ně.

Předchozí úryvek mluví o tom, jak Bůh vstupuje do našich dějin. Tento úryvek nám říká, jak my vstupujeme do jeho dějin. On přijímá naše tělo takové, jaké je, a my přijímáme jeho takového, jaký se nám nabízí v Marii.

Josef je potomek Davida, kterému Bůh zaslíbil Mesiáše. Ale ten, který slibuje, se vždycky zavazuje;¹ až na konec slíbí, že se daruje sám – on, který každým svým slibem bere na sebe závazek.

1 V italštině slovní hříčka: *promette* – *com-promette* (= „slibuje“ – „zavazuje se“) [– zde i dále jsou všechny poznámky doplněny překladatelem].

Davidův syn bude nejen zaslíbený Mesiáš, ale sám Pán, který dává příslib.

Syn se nerodí z nás: pochází z Ducha, protože Bůh je Duch. Josef pomýšlí na to, že se diskrétně a kvůli své nehodnosti stáhne (vv. 18-19). Ale anděl ho povzbuzuje, aby Matku a Syna přijal. Tomu, který není jeho syn, má dát jméno: ten syn je někdo jiný, je to přímo ten Jiný, který očekává Josefovo „ano“, aby se mohl stát jeho synem, Bůh-s-námi, ten, který spasí Josefa i všechny, kdo jsou „plozeni“ ze samoty nebytí (vv. 20-23). Josef od této chvíle vystupuje jako ten, kdo slyší Slovo a uskutečňuje ho (vv. 24-25).

Ježíš je Boží Syn, ve věčnosti zrozený Otcem v Duchu a v čase narozený skrze téhož Ducha z Mariina těla.

Církev podobně jako „snílek“ Josef uskutečňuje Boží sen: v adorujícím mlčení přijímá vírou dar Syna.

2. Četba textu

v. 18 *S narozením Ježíše Krista.* Předchozí rodokmen byl rodokmen Josefův. Jak se ale stane rodokmenem Ježíše, Božího Syna? Bůh nemůže být člověkem vytvořen, může jím být jen přijat! „Josef“ (hebrejsky „ať Bůh přidá“) vstupuje do zrození Božího Syna úkonem víry, která přijímá „Boží přídavek“ darovaný skrze Marii, pokornou síónskou dceru. Ona je obrazem každého člověka, který – „příliš veliký na to, aby si stačil sám“ (Pascal) – zůstává otevřený svému tajemství – a jeho tajemstvím je sám Bůh.

Na Mesiáše bychom mohli čekat donekonečna, a zbytečně. Vždyť on už přišel a jen čeká na někoho, kdo bude ochoten ho přijmout. Dar už byl darován, Izraeli i pohanům; to je Matoušova optika. Otázka je, jak ho můžeme přijmout. Toto vyprávění je vytvořeno pro čtenáře, aby se v něm mohlo odehrát to, co se událo v Josefovi. Pro nás je „andělem“ sám text, který nás upomíná na Josefovou zkušenost, aby se stala také naší zkušeností.

to bylo takto. Takto „bylo“ Ježíšovo narození: on byl, je a bude tak, jak se tu o něm vypráví.

jeho matka byla zasnoubena. Každý člověk má Marii, Synovu matku, za „snoubenku“ jako Josef. Na každém záleží, zda ji přijme, s „důvěrou“ v ni a v to, co mu skrze ni Slovo sděluje. Když říká „ano“ jí, říká „ano“ Božímu daru.

Marie je první věřící: v ní se Slovo stalo tělem. Kdo se s ní zasnoubí, přijme Syna, kterého v ní Otec zplodil mocí Ducha. Kdo vejde do jejího společenství, přijímá samého Boha, který skrze ni vstoupil do lidstva. Není žádná jiná žádná cesta, jak se dostat k Synu, než dějinným prostřednictvím toho, kdo už ho jednou přijal. Jenom tam, v pravém Izraeli, nachází člověk Pánovo tělo a samého Pána, který se daruje každému tělu.

s Josefem. Jak už bylo řečeno, „Josef“ znamená: „Ať Bůh přidá!“ To je tajemné jméno každého člověka, který je konečný, ale touží po nekonečnu, ano po Nekonečném – je otevřený tomu, co ho přesahuje a co jediné ho může naplnit. Člověk je pro tento božský přídavek stvořen: „Stvořil jsi nás pro sebe, Pane, a nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v tobě“ (Augustin).

dříve než spolu začali bydlet. Zdůrazňuje se tu, že Josef nemá s narozením Ježíše nic společného. Ne on, ale sám Bůh ho zplo-dil skrze Marii. Josef přijímá Syna tak, že přijímá ji.

ukázalo se, že počala. Lk 1,26-38 vypráví o tom, jak se to stalo. Matouš jen prostě říká: „ukázalo se, že počala“. To je to nejví-ce zarážející a oslnivé překvapení, lidsky nenaprogramovatelné, s jakým se tvor může vůbec setkat: počnout toho, který je nepo-chopitelný, svého Stvořitele.

z Ducha Svatého. Duch znamená „život“, Svatý je „z Boha“. Boží život je vzájemná láska Otce a Syna.

Maria není neplodná jako Izraelské pramatky. V jejím pa-nenství, které je vyznáním lidské neschopnosti vyprodukovat dar, je čistá touha ho přijmout. Touha nic neprodukuje, ale může všechno přijmout. Ona je to prázdné absolutno, které jediné je schopné obsáhnout absolutní dar, Absolutno jako dar.

v. 19 *její muž Josef.* Tento muž je stvořen k tomu, aby se „za-snoubil“ s tou, která mu předá Boží dar.

protože byl spravedlivý a nechtěl atd. Protože Josef ví, že ten dar mu nepřísluší, je v pokušení se stáhnout. Každý „spravedlivý“, podobně jako každé náboženství, „spravedlivě“ odmítá „Evan-gelium“, protože není předmětem „zásluhy“. Avšak pokora, kte-rá odmítá to, co nám nenáleží podle práva, je falešná. Lásku si nikdy nezasloužíme; jinak by byla „prostitucí“. Proto je vždycky pokorná; ví, že je nezasloužená, protože se nám v ní daruje dru-há bytost.

rozhodl se tajně se s ní rozejít. Josef se rozhodne Marii propustit z úcty, nikoli z podezřívavosti. Tváří v tvář Božímu tajemství se stáhne. Ale nechce ji přitom vystavit veřejnému odmítnutí, jako by byla cizoložnicí.

v. 20 *když už to chtěl udělat* (srov. 9,4; 12,25). Josef neví, co udělat; není se svými vytáčkami spokojený. V neklidném spánku přemítá.

zjevil se mu ve snu anděl Páně. Když si člověk řekne: „Už dost“ (1 Král 19,4nn), dává Bůh své dary (srov. Žl 127,2). Ve snu se setkal s Jákobem, patriarchou – běžencem (Gn 28,10nn) a ve snu dostihl Eliáše, prvního proroka, který byl také na útěku (1 Král 19,1nn). Ve spánku svého Syna dostihne Bůh každého člověka, který spí. Sny zajímají psychology právem; člověk jedná na základě toho, co nosí uvnitř. V bdělém stavu se brání, cenzuruje to, co je mu nepříjemné. Ale ve spánku všechno svobodně vyjde ven. Spravedlivý, který má čisté srdce, má sny Boží: jeho slovo mluví ve snu o jiných slovech, jeho anděl se zjevuje v tichu naslouchání.

Je tu nebezpečí, že budeme věřit ve sny, které jsou pouhými potřebami. Ale když vstoupí do srdce Boží slovo, probudí v hloubce ten tajný sen, jímž je Bůh sám.

Josefe, synu Davidův. Dědic zaslíbení je Slovem vyzván, aby přijal dar ve svrchovaném aktu rozhodnutí a svobody.

neboj se. První slova, které člověk řekl Bohu, byla: „Bál jsem se“ (Gn 3,10). A proto „Neboj se“ jsou první slova, kterými se Pán obrací na člověka, když se mu zjevuje. Strach, princip všech útěků, je opak víry.

k sobě vzít svou manželku Marii. Maria zprostředkuje Boží dar všem. V těchto prvních dvou kapitolách je „Syn“ zobrazen vždycky se svou matkou. Kdo odmítá Matku, odmítá Syna. První hereze – ustavičně přítomná! – je „dokétismus“, který považuje dějinné zprostředkování za zbytečné. Odseknout Ježíše od Marie, od Izraele, od Církve, od bratří, znamená odmítnout „jeho“ tělo, spásu každého těla. Křesťanství se pak stává ideologií, „gnózí“, která nemá nic společného s Kristem ukřižovaným, Božím zjevením a osvobozením člověka. Kdo říká: „Kristus ano, ale Izrael ne; Kristus ano, ale Církev ne; Kristus ano, ale svět ne“, odmítá samého Krista, který se spojil s Izraelem, Církví a světem v jediném údělu.

Dějiny nejsou minulostí, něčím, co už neexistuje; jsou tím, co jsou kořeny pro strom: dávají mu vláhu a umožňují mu, aby se tyčil k nebi a nevyvrátil se pod nápořem prvního větru.

vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého. To, co je v Marii, pochází od Boha; když se zasnoubíš s matkou, přijímáš Syna.

v. 21 *porodí syna a dáš mu jméno.* Maria ho porodí; ty mu dáš jméno, vejdeš do vztahu k němu a on k tobě. To je vznešená důstojnost člověka: dát jméno „Jménu“, být jeho partnerem v dialogu, mluvit s ním jako přítel s přítelem.

Ježíš. To znamená „Bůh spasí“. Je to jméno Boha, Boží skutečnost pro toho, kdo ho oslovuje. „A každý, kdo bude vzývat jméno Páně, bude zachráněn“ (Sk 2,21). V žádném jiném jménu není spásy (Sk 4,12), protože je to jméno, z kterého každé jméno získává život. Může ho vzývat každý, kdo propadl záhubě – a „Bůh spasí“.

on totiž spasí svůj lid od hříchů. „Neboť mě poznají všichni, od nejmenšího do největšího – praví Hospodin. Jejich nepravosti jim odpustím a na jejich hřích už nevzpomenu“ (Jer 31,34). My, propadlí záhube, kteří potřebujeme spásu, vzýváme Boha jeho vlastním jménem. Bůh je láska bez hranic, a my ho takového poznáváme jen skrze jeho odpuštění.

v. 22 *to všechno se stalo, aby se naplnilo* atd. Ježíšův příběh je nahlížen v souvislosti s izraelskými dějinami jako naplnění zaslíbení, které dostal Izrael od Boha.

v. 23 *Hle, panna počne* atd. To je citace Iz 7,14, kde je králi zaslíben syn jako záruka Boží věrnosti. Král se o to znamení neodvažuje žádat, ale Bůh mu ho chce dát. A o kolik zase my žádáme jiných znamení, která nám on dát nechce!

Emanuel, to znamená Bůh s námi. Ježíš je „Bůh, který spasí“, protože je „Bůh s námi“. A jestliže je Bůh s námi a pro nás, kdo by mohl být proti nám? (srov. Řím 8,32nn). Předložka „s“ znamená vztah, důvěrnost, sjednocení, útěchu, radost, sílu, výměnu. On je stále s námi, v naší společnosti (28,20), dokud i my nebudeme stále ve společnosti Ježíše (srov. 1 Sol 4,17). S ním, se Synem, jsme konečně sami sebou.

v. 24 *Když se Josef probudil ze spánku.* Josefův spánek se skrze Slovo, s nímž se na něj Pán obrací, stává „probuzením“, vzkříšením.

udělal atd. Josef „poslouchá a dělá“ Slovo, které nemá původ v jeho strachu, ale je od Boha. A tak se Josef stává novým Adamem,

který poslouchá Hospodina. Probouzí se z tíživých snů prastaré lži a setkává se „se svou snoubenkou“ a v ní se samým Božím Synem, který je jeho životem.

vzal. Josef otvírá své srdce a ruku, aby přijal dar. Dělá úplný opak toho, co učinil Adam, který ji zavřel, aby se daru zmocnil násilím.

v. 25 *nepoznal ji* atd. Zdůrazňuje se tu panenské narození. Ježíš, narozený z ženy podle těla, je Boží Syn podle Ducha, aby se každému tělu dostalo Božího synovství (srov. Gal 4,5; Řím 1,3n).

a dal mu jméno Ježíš. Tato kapitola začíná a končí Jménem – Ježíš. A říká nám, kdo to je: on je Kristus, očekávaný syn Davidův, cíl zaslíbení, nečekaný Abrahámův potomek, požehnání pro všechny národy, Bůh, který spasí, Bůh s námi, Syn, Boží dar, sám Bůh jako dar, který přijímáme skrze Marii.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- b. Soustředím se tím, že si představuji Josefovo zmatení a spánek.
- c. Prosím o to, co chci: abych se nebál v Marii přijmout Boží dar.
- d. Kontempluji tu scénu tak, že se ztotožňuji s Josefem.

Nepřehlédni: ukázalo se, že Maria počala z Ducha Svatého

co si o tom její muž Josef myslí a proč
Josefův spánek a jeho sen
slova, která mu říká anděl
Ježíšovo jméno: Bůh spasí
Emanuel, Bůh s námi
co Josef udělá

4. Texty k prohloubení

Iz 62,1-5; Žl 89; 72; 127; 2 Sam 7,4-16; Iz 7,10-14; Jer 23,5-8;
1 Král 19,1nn; Gn 37,1nn; 40,1nn; 41,1nn; Lk 1,26-38; Mt
12,46-50

3. KDE JE TEN NAROZENÝ ŽIDOVSKÝ KRÁL?

Mt 2,1-12

- 1 Když se Ježíš narodil v Betlémě v Judsku za času krále
- Heroda, přišli do Jeruzaléma mudrci od východu
- 2 a ptali se: „Kde je ten narozený židovský král? Uviděli
- jsme jeho hvězdu na východě, a proto jsme se mu přišli
- poklonit.“
- 3 Když to uslyšel král Herodes, ulekl se a s ním celý
- Jeruzalém.
- 4 Svolal všechny velekněze a učitele Zákona z lidu
- a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit.
- 5 Řekli mu: „V Betlémě v Judsku, neboť tak je psáno
- u proroka:
- 6 „A ty, Betléme‘ v judské zemi, nejsi vůbec ,nejmenší mezi
- judskými předními městy, protože z tebe vyjde vládce,
- který bude panovat mému izraelskému lidu.““
- 7 Tehdy si Herodes tajně zavolal mudrce a zevrubně se jich
- vyptal na dobu, kdy se ta hvězda objevila,
- 8 poslal je do Betléma a řekl: „Jděte a důkladně se na to
- dítě vyptejte. Až ho najdete, oznamte mi to, abych se mu
- i já přišel poklonit.“

- 9 Když krále vyslechli, vydali se na cestu. A hle – hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo dítě.
- 10 Jakmile uviděli hvězdu, zaradovali se nevýslovnou radostí.
- 11 Vstoupili do domu a spatřili dítě s jeho matkou Marií, padli na zem a klaněli se mu. Otevřeli své pokladnice a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu.
- 12 Ve snu dostali pokyn, aby se k Herodovi už nevraceli, proto se vrátili do své země jinou cestou.

1. Poselství v kontextu

„*Kde je ten narozený židovský král?*“ ptají se mudrci.

Žid Josef, zasnoubený s Marií, s pomocí andělova slova ví, kde je Mesiáš; jen v něm musí poznat a přijmout dar. Ale pohané, které představují mudrci – a mezi nimi jsme i my –, se musejí pod vedením hvězdy vydat na cestu, aby se dostali do Jeruzaléma a tam se vyptali, „kde“ se Pán narodil.

V Josefovi vidíme cestu víry Izraelity, v mudrcích cestu pro pohany. Najít Boha s námi a setkat se s ním, s tím, který nás zachrání z našich selhání, je touha každého člověka.

První kapitola pojednává o Ježíšově původu a o tom, jak ho přijímá Izrael. Kapitola druhá mluví o jeho budoucnosti a o tom, jak se s ním setkají všichni. Také Ježíš se vydá na cestu – tu, kterou šel jeho lid: odejít do Egypta s šoa nevinných dětí a opětovné vyjití s návratem do „země“. Nazarejský ve svém odejítí a vyjití, ve svém zabití a vzkříšení, uskuteční všechna

Boží zaslíbení pro jeho lid. Tématem této kapitoly je umučení a oslavení.

Příběh mudrců vždycky uchvacoval lidovou zbožnost. Stali se z nich „králové“, podle nápovědy Iz 60,3 a Žl 72,10n. Jejich počet se v naší tradici ustálil na „třech“ podle darů, které přinesli. Představují Séma, Cháma a Jafeta, Noemovy syny, celé lidstvo, prvotiny Církve. Jejich relikvie se nacházejí v německém Kolíně nad Rýnem jako vzácná kořist, kterou Barbarossa ukořistil v roce 1164 před zničením Milána v kostele sv. Eustorgia. Dostali jména Kašpar, Melichar a Baltazar, která se v některých zemích na začátku nového roku píší na dveře, aby chránila lidi a dobytek.

To, že se pokládají za symbol štěstí, souvisí se skutečností, že my, kteří jsme k víře došli z pohanství, se s nimi můžeme ztotožnit.

Toto vyprávění má dvě hlavní témata: moudrost, která přivádí k zjevení, a zjevení, které ukazuje všem izraelského Mesiáše, světlo národů. Tento úryvek nám vyznačuje cestu, jak se s ním setkat. Protože se už narodil, je třeba zjistit, „kde“ je možné ho najít.

Spasitel je přítomný především v *hvězdě*, která představuje moudrost, počátek každého bádání. Ta přivádí do Jeruzaléma; moudrost otvírá člověka pro zjevení a Spasitel je přítomný v *Písmu*, které ukazuje, kterým směrem je třeba ho hledat. Na základě jeho údajů se hvězda objeví znovu s novým světlem; rozum je osvěcen zjevením a pozná toho, kterého hledá. *Radost* srdce nakonec ukáže přesně, „kde“ se Spasitel nachází. Tam se mu klaníme a otvíráme svou pokladnici a Pán je přítomný v *adoraci* (= přinášet k ústům), v polibku na znamení společenství s ním, a v *pokladu* toho, kdo dává dar, podobně jako se daroval on sám. V této vzájemné lásce je konečně Bůh všechno ve všech (1 Kor 15,28).

Tato cesta se odehrává jako objevování místa, „kde“ se narodil ten král; a král se rodí tam, „kde“ se uskutečňuje tato cesta. První slovo, které Bůh řekl Adamovi, bylo: „Kde jsi?“ (Gn 3,9), aby také on se ho ptal: „Kde jsi?“, a tak se ti dva mohli potkat. Pro člověka je oním „kde“ Bůh, protože pro „Boha s námi“ je oním „kde“ člověk.

V tomto vyprávění se představují „Vánoce duše“ (Mistr Eckhart): narození věřícího v Bohu a Boha ve věřícím. Je to postupné rození, v pěti momentech: uvažování (lat. *con-siderare* = být s hvězdami) rozumu, který se otvírá touze a vyjití za svou hvězdou; Písmo, které odhaluje toho, po kterém toužíme; radost srdce, která ukazuje, kde se Bůh nalézá; adorace; a konečně darování se tomu, který se mi už daroval jako první.

Třebaže známe hmotné místo, „kde“ se narodil, nestačí to. Musíme se sami za sebe vydat na cestu těch mudrců, s námahou nočního putování plného kouzla a strachů, tužeb a pochybností, nadějí a nejistot, pod vedením pohybující se hvězdy, která se objevuje a zase mizí. Jinak bychom byli jako Herodes, který chce Ježíše zabít, nebo jako učitelé Zákona a kněží, jimž vědomosti slouží k tomu, aby poskytli informace tomu, kdo ho chce zabít.

Sv. Augustin říká: „Duše je víc přítomná tam, kde miluje, než v těle, které oživuje.“ Cesta mudrců je cesta lásky, která prostřednictvím rozumového bádání a zjevení, radosti a adorace, dospívá k darování sebe. V tomto úkonu se my rodíme v něm a on v nás. Jeho „kde“ se stává naším „kde“!

V tomto úryvku je popsáno dramatické rozdělení, které každý najde ve svém nitru: mám v následování hlubokých tužeb svého srdce riskovat, nebo ne? Ten, kdo je daleko, kdo hledá a ptá se, ten nachází a s radostí se daruje; ten, kdo je blízko, kdo ví, kde je Pán, ale nehledá ho, ptá se Písma, ale nedovolí, aby

sám byl tázán, ten bude hledat, jak by Ježíše zabil. Člověk má možnost vybrat si jen ze dvou činností: zabít, nebo se darovat. Do dějin spásy budou začleněny obě dvě. Právě odmítnutí, které Ježíše přivede na strom kříže, umožní, že Syn, kterému se klaníme, završí cestu darování sebe, které nás spasí.

Ježíš je židovský král, Kristus, světlo národů, narozený pro všechny v judském Betlémě. Světlo rozumu a zjevení k němu přivádí celé lidstvo, které v něm nachází svůj život.

Církev sestává kromě židů také z pohanů, kteří se jako mudrci vydávají na badatelskou cestu – až ho najdou, políbí ho a otevrou mu svůj poklad.

2. Četba textu

v. 1 *Když se Ježíš narodil.* Bůh, který spasí, už je tu. Matouš popisuje, jak lze zjistit, „kde“ se rodí, protože jeho narození je i mým narozením.

v Betlémě. To je Davidovo město. Také Lukáš pojednává o tom, jak se Ježíš rodí v Betlémě, tj. kvůli sčítání lidu (Lk 2,1nn).

za času krále Heroda. To je Herodes Veliký, despotický a nevázaný král. Přepychově přebudoval chrám, ale lid ho coby cizince a římského vazala nenáviděl. Byl „králem Judska“, země, která byla jeho vlastnictvím; ale nebyl „králem židů“, lidí, kteří tam žili. Jejich králem je Kristus, který přináší svobodu!

mudrci. Mudrc, řec. *magos*, označuje osobu, která v Persii přísluší ke kněžské kastě. Později v době helénismu označuje teology, filozofy a východní znalce, a také astrology, čaroděje a šarlatány. Hranice mezi těmito kategoriemi osob není nikdy jasná! Sofoklés a Eurípidés je chápou v záporném smyslu. Filón nazývá „mágem“ Balaáma, pohanského proroka z Východu (Nm 23,7 LXX), ohlašujícího hvězdu, která vzejde nad Izraelem (Nm 24,17).

Židé byli vždycky alergičtí na „magično“, které bylo u ostatních lidí velmi běžné. A třebaže dnes přichází znovu do módy, představuje nebezpečný úpadek. Jako věda odnímá magii hmotné energie a dává nám je do služby, tak víra zas magii odnímá dobro a zlo a předává ho naší odpovědnosti. Člověk si bohužel může podržet infantilní smýšlení třeba jen v jedné z obou oblastí a zapomenout, že magické se vždycky stane tragickým! Kristus se zjevuje jako světlo, které skoncuje s tragičností dějin, aby je svěřilo lidské svobodě.

V tomto vyprávění se mudrci představují v kladném světle. Nejsou to „mágové“, ale moudří lidé, kteří jdou za znameními hvězdy. Pozorovat hvězdy, žasnout nad nesmírností nebe a snažit se ho pochopit, zkoumat rytmus a harmonii, to je začátek lidského vědění. Nebe řídí zemi; ono určuje pořadí ročních období, měsíců, dnů a hodin, určuje práci a odpočinek, setbu a sklizeň, odloučení a opětovné shledávání, smuteční nařikání a radostné slavení. Měření času je první věda člověka, který si je vědom toho, že čas daný mu k dispozici je omezený. Mudrci se nespokojí s pouhým pozorováním toho, jak se hvězdy objevují, trvají a zanikají; pro ně není vědou pouhé pozorování toho, co existuje, ale také tázání se, co to znamená.

Slunce i moudrost, příroda a kultura mají původ na východě. Všechno, co Bůh stvořil, včetně východu, nachází svůj pramen v Jeruzalémě (Žl 87).

v. 2 *kde*. To je otázka, která vede k hledání a přivádí k nalezení. Člověk je definován časem a prostorem, kategoriemi „kdy“ a „kde“. Čas je život; prostor ho ohraničuje od všeho ostatního. „Kdy“ není problém; jediným „kdy“ je vždycky a jenom nyní, zbytek už není nebo ještě není. Otevřeným problémem zůstává „kde“. Proto je člověk poutníkem, který hledá své „kde“; ono ho činí tím, kým je, a dává mu domov.

Kde se narodil Pán, kterého mám a kterého toužím nyní najít?

Moudrost, odraz nestvořeného světla, vůdce mudrců do Jeruzaléma; v něm má svůj střed národ, který obdržel zaslíbení a Písmo. Rozum se při hledání spásy otvírá zjevení tam, kde bylo dáno. Kristus se nachází v Izraeli, pro všechny a vždycky. Ztratit tento kořen znamená ztratit plody. První pokušení je otevřít se Bohu, ale popřít „dějiny“, v nichž se zjevuje a jedná, a tak všechno redukovat na ideologii a symbol bez jeho obsahu. To dělají různá starobylá i nedávná osvícenství a moralismy, jako například *New Age*. Kdo neuznává Krista „v těle“, nemá Božího Ducha (1 Jan 4,2n); takový člověk je prostě oklamán. Oddělit se od Izraele, starobylého i nového, od Marie a od Církve, znamená ztratit „Evangelium“, tělo „Boha s námi“. Spása pochází z Židů (Jan 4,22); ona je osobou a má jméno: Ježíš (1,25).

židovský král. Je tu Herodes, král Judska, a Ježíš, král židů. První má všechno v rukou; druhý se vydává všem do rukou. Jeden bude pronásledovatelem, druhý bude pronásledován, na konci

souzen, posmíván a ukřižován – stále jako král. Jako v Judsku, tak v každém koutu země existují dva protikladné způsoby jak být králem: jeden mocenský, který utiskuje, druhý pokorný, který přináší spásu (Mt 20,24-28). Ti dva se k sobě mají jako temnota k světlu. Mudrci hledají krále židů, ne krále Judska. U sebe doma mohli nalézt lepšího, ale i horšího! Král je vzor člověka, obraz Boží. Jakého krále a jakého člověka, jakého Boha a jakou spásu hledáme?

jeho hvězdu. Každý má hvězdu, která se s ním rodí a s ním zhasíná – tak se domnívali ve starých dobách. Ano, naše jméno je v nebi, v Bohu!

V Ježíšově době došlo ke konjunkci Jupitera a Saturna, hvězdy náležící sobotě, židovskému svátku. Kromě toho se ukázala Halleyova kometa. Ať tím evangelním znamením bylo cokoliv, jedná se o „teologickou hvězdu“. Matouš, který psal pro židokřesťany, měl pravděpodobně na mysli hvězdu, kterou viděl pohan Balaám (Nm 24,17).

Zatímco věda měří to, co je viditelné, moudrost v tom hledá neviditelnou pravdu a nedojde uspokojení, dokud nedospěje k otevření se poslednímu smyslu: „Každá nezadušená myšlenka rozkvétá v transcedenci“ (Adorno). Hvězda, světlo v noci, je lidský rozum, který – nikdy neuspokojený tím, co ví, a stále otevřený tomu, co neví – vede člověka k pravdě stále větší.

Moudrost jako „světlo hvězdy za noci“ (Mdr 10,17) provází také pohany při jejich exodu (srov. Sk 17,26n).

uviděli jsme / přišli jsme. Nestačí uvidět. Je třeba se pohnout a vydat se na náročnou badatelskou cestu a přitom nikdy nepromrhat pravdu za své jistoty. Ten kdo jako Herodes a učitelé Zákona

přebývá v paláci svých zájmů nebo v městě svých přesvědčení – byť správných! – se s pravdou nesetká. Naopak, všude ji ničí.

Příchod mudrců do Jeruzaléma připomíná Iz 60,1-5 (srov. Žl 72,10-15).

poklonit se mu. Klanění se je touha, která podněcuje každou cestu od samého začátku, je cílem všeho poznání a konání. Adorovat znamená přivádět k ústům, líbat ve společenství lásky a dýchání. To, co zde konají mudrci, budou dělat na konci také apoštolové (28,17).

v. 3 *když to uslyšel král Herodes, ulekl se.* Herodes a celý Jeruzalém poslouchají otázku národů, kteří se na ně obracejí, a dovídají se o jejich hledání. To obecné znepokojení je důsledek překvapení lidí, kteří se musejí rozhodnout, jakého chtějí krále: zda Heroda, který je stejný jako králové všech ostatních národů, nebo toho, kterého zaslíbil Bůh.

v. 4 *velekněze a učitele Zákona z lidu.* Politický mocnář svolává náboženské a intelektuální představitele, aby se dověděl, „kde“ se tento král narodí.

v. 5 *v Betlémě* (Mich 5,1). Ti mají přesnou odpověď. Běhají v Písmech očima, ale Písma nepohnou jejich nohama, aby se rozběhli k Pánu. Znají pravdu, ale postávají daleko od ní. Kolikrát jen vědění slouží k tomu, aby se člověk bránil tomu, co ví! Měli by „vyjít“ a vydat se Pánu vstříc. Kdo se nevydá ho hledat, stává se svým věděním komplicem toho, kdo zabíjí.

v. 6 *nejmenší.* Nejmenší, nepatrný, je Boží kritérium volby; je opakem kritéria Heroda a každého člověka. „*Tsim tsum*“ je u židů charakteristika Boha, který se omezuje, aby nechal prostor a život všem.¹ Bůh si volí Izraele za svůj lid, protože je nejmenší mezi národy (Dt 7,7). Tak si vybírá za krále Davida, nejmenšího z jeho bratrů (1 Sam 16,11). Bůh si volí to, co není, „aby to, co jest, obrátil v nic“ (1 Kor 1,28 ČEP). Proto ho nikdo z mocných a moudrých tohoto světa nemůže poznat (1 Kor 2,8).

Abychom mohli nalézt, „kde“ je Pán, je třeba, abychom hleděli tím směrem, kde se nachází. On, „nejmenší z bratrů“ (srov. 25,40.45), je mezi nejmenšími. Rozum přivádí člověka k hledání Spasitele, zjevení mu říká, kde ho najde: rozum mu říká, že existuje, zjevení mu poví, kdo je, ale dá mu nejprve nová hodnotící kritéria, Boží kritéria. Proto v Jeruzalémě hvězda zmizí – rozum se v přítomnosti zjevení poněkud zatemní jako hvězdy před sluncem – ale potom se znovu objeví s přesnějšími informacemi.

v. 7 *Tehdy si Herodes tajně zavolal mudrce a zevrubně se jich vyptal* atd. Král Judska je nepřitelem krále židů. Pro své plány používá jak „indiferentní“ vědu učitelů Zákona, tak „angažovanou“ moudrost mudrců. Všechno používá ke zlu – dobro především! Vždycky může počítat se službou těch, kdo jsou „indiferentní“, a z „angažovaných“ si získává své nejnebezpečnější spojence, protože jsou nevědomí. Vědění, které nemiluje, je vždycky „antikristovské“; ale také láska, která není prozíravá, se stává satanovým nástrojem (srov. Petr v 16,21-23). Ale Pán

1 *Tsim tsum* je hebrejské slovo, které znamená „stažení“ nebo „sebeomezení“. Podle Izáka Lurii, kabalisty z 16. století, to byl první Hospodinův úkon, když tvořil svět – musel se stáhnout, aby tu byl prostor pro hmotný svět.

zůstává jediným Pánem dějin a nakonec se ve všem uskutečňuje jeho plán lásky (srov. Řím 8,28; Sk 4,27n; Zj 17,17).

v. 8 *poslal je*. Herodes si z mudrců dělá své vyslance, a oni to v dobré víře přijímají.

důkladně se vyptejte atd. Chce je zatáhnout do svých pletich, aniž si toho všimnou.

v. 9 *A hle – hvězda*. Hvězda je dovedla do Jeruzaléma. Rozum tu ale nekončí. Ve zjevení poznává, „kde“ má nalézt to, co hledá, a objeví matku a dítě.

v. 10 *zaradovali se nevýslovnou radostí*. Bůh je láska; a radost je tam jeho vůní, znamením jeho Přítomnosti. Kde je on, tam je radost; smutek je známkou jeho nepřítomnosti. Radost se sděluje tomu, kdo miluje, kdo objevuje poklad (13,44), kdo se setkává s Živým (28,8n). Radost srdce ukazuje, „kde“ je ten, koho hledáš – je v tvém nitru. Ten, který už byl přítomný na cestě jako touha a napětí, se nabízí v radosti srdce jako odplata a uvolnění. Zde konečně „vcházíš do domu“ a nacházíš Krále!

v. 11 *spatřili dítě*. Dítě je tu k vidění. A kde je to dítě, ne-li v srdci toho, kdo ho miluje, naslouchá mu a raduje se z něj?

s jeho matkou. Dítě najdeš tehdy, když vejdeš do „domu“; a ono je stále se svou matkou. Matka je srdce, které ho už předtím přijalo a zplodilo, a stává se i naším srdcem, které mu dá své tělo. Syn ho nachází v Izraeli, v Marii, v Církvi, v bratřích, a také v tobě, jestliže ho miluješ a nasloucháš mu!

padli na zem a klaněli se mu. Tady končí vnější putování. A s adorací začíná putování vnitřní. Třikrát se tu zmiňuje sloveso „klanět se“ (vv. 2.8.11).

otevřeli své pokladnice. Tím pokladem je pro Matouše srdce člověka: kde je tvůj poklad, tam je tvé srdce (6,21; srov. 12,35; 13,52; 19,21).

zlato, kadidlo a myrhu. Mudrci otvírají svá srdce a nabízejí to, čeho jsou plná. Zlato, viditelné bohatství, představuje to, co člověk má; kadidlo, neviditelné jako Bůh, představuje to, po čem člověk touží; myrha, mast, která léčí rány a chrání před zkázou, představuje to, co člověk je. Království, božství, smrtelnost, která je vlastní tvorům, všechno, co člověk vlastní, ale především po čem touží a co mu chybí, to je jeho poklad. Otvírá Bohu svůj majetek, své touhy a své nedostatky. A Bůh vstupuje do jeho pokladnice. Zde je to místo, „kde“ je Syn plozen Otcem. Tělo našeho srdce je mu matkou. Když mudrci dali to, co jsou, přijímají toho, který je, a stávají se mu podobnými. Bůh se rodí v člověku a člověk v Bohu. Zde se završuje ono putování.

v. 12 *ve snu dostali pokyn.* Mudrci stejně jako Josef dostávají ve snu od Boha poselství. Boží sen ovlivňuje dějiny mnohem víc než moc všech mocnářů a tropí si z nich žerty.

vrátili se do své země. Vracejí se tam, odkud vyšli. Ale „jinou cestou“: už ne po cestě těch, kdo hledají někoho, koho neznají, ale po cestě těch, kdo našli toho, koho hledali. Ano, už to nejsou ti, kdo tu byli předtím. Objevili, „kde“ se narodil král. Boží „kde“ je srdce člověka a lidské „kde“ je srdce Boží. Vrátili se jako

- Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- Soustředím se tím, že si představuji putování mudrců: od východu do Jeruzaléma a odtud do Betléma.
- Prosím o to, co chci: nalézt, „kde“ se narodil Pán, a prosím Marii, aby mi pomohla.
- Procházím cestu mudrců a sklízím z toho plody.

60

4. Texty k prohloubení

Iz 60,1-6; Žl 72; 87; Sk 17,24-29; Řím 1,18-23; Mdr 13,1-9

4. BUDE NAZÝVÁN NAZARETSKÝ

Mt 2,13-23

- 13 Když mudrci odešli, zjevil se Josefovi ve snu anděl Páně
a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta
a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude
po dítěti pátrat, aby ho zahubil.“
- 14 Vstal tedy, vzal v noci dítě i jeho matku, odebral se
do Egypta
- 15 a byl tam až do Herodovy smrti. Tak se splnilo, co řekl
Pán ústy proroka: ‚Z Egypta jsem povolal svého syna.‘
- 16 Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, velmi se
rozlítil a dal v Betlémě i v celém jeho okolí pobít všechny
chlapce do dvou let – podle času, který si zevrubně zjistil
od mudrců.
- 17 Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše:
18 ‚V Rámě je slyšet hlas, pláč a velké bědování: Ráchel
oplakává svoje děti. Není k utišení – už nejsou.‘
- 19 Když Herodes zemřel, zjevil se v Egyptě Josefovi ve snu
anděl Páně
- 20 a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a jdi do izraelské
země, protože ti, kdo ukládali dítěti o život, už zemřeli.“
- 21 Vstal tedy, vzal dítě i jeho matku a odebral se
do izraelské země.

- 22 Ale když uslyšel, že je v Judsku místo svého otce Heroda králem Archelaus, bál se tam jít a podle pokynu ve snu se odebral na území galilejské.
- 23 Šel tedy a usadil se v městě, které se jmenuje Nazaret, aby se splnilo, co je řečeno ústy proroků: „Bude nazýván Nazaretský.“

1. Poselství v kontextu

„*Nazaretský*“ – tak bude Ježíš nazýván – vyjadřuje naplnění toho, co bylo řečeno skrze proroky. Poté, co byl přijat Josefem a mudrci (2,1-12) a odmítnut moudrými a mocnými, prožívá znovu dějiny svého lidu: skrze Egypt a vyhnanství – se zavražděním nevinných dětí, jež anticipuje jeho smrt – se vrací do zaslíbené země. Tak doslova naplňuje to, co „je psáno“.

V tomto úryvku se Ježíšův příběh představuje jako putování. Je to putování Syna, který se setkává se ztracenými bratry tím, že prochází jejich cestou. Vyprávění je rozděleno do tří obrazů: sejítí/vyjítí z Egypta (vv. 13-15), šoa nevinných dětí (vv. 16-18) a návrat do země (vv. 19-23).

Každý obraz končí biblickým citátem, který interpretuje fakt ve světle Slova: dějiny Izraele jsou proroctvím o Ježíši. Sestupuje a vychází z Egypta, on je Syn, který uskutečňuje nový definitivní exodus (Oz 11,1). Šoa nevinných dětí, předehra zabití Spravedlivého, je nahlíženo jako nejhorší zlo exilu (Jer 31,15). Egypt a exil jsou dvojí zkušeností otroctví: příčinou jednoho je hřích cizích lidí, druhé zapříčinil vlastní hřích Izraele: z obojího přináší vysvobození „Nazaretský“, který je oním zaslíbeným „tedy“ (1,17).

Z Nazareta v pohanské Galileji přijde světlo pro každého člověka, který přebývá v temnotách a ve stínu smrti (4,15n).

„Nazaretský“ je – stejně jako izraelský lid – Syn vysvobozený z egyptské ruky a vyhnanec, který se vrací do země. Zlo, ať utrpené, nebo spáchané – to druhé nás mrzí méně, ale ve skutečnosti to je jediné zlo! – neruší Boží zaslíbení. Naopak, uskutečňuje ho v Spravedlivém, který ho nepáchá, ale nese ho na sobě, čímž naplňuje veškerou spravedlnost (srov. 3,15). Tento úryvek představuje souhrnně drama Izraele a všech lidí. Na jedné straně je tu král, na druhé straně dítě: dobrý člověk je pronásledován zlovolníkem, dobro ztrácí, zlo je stále silnější. Ale na konci nevinný vítězí právě svou krví.

Dějiny vítězství mocných a masakru nevinných se proměňují v dějiny milovaného Syna, zachraňujícího bratry, kteří ho prodali (srov. Gn 50,20). Nakonec intriky zla, aniž si to uvědomují, vykonají to, co předem stanovila jeho ruka a jeho vůle (Sk 4,28; Zj 17,17). Bůh je Bohem dějin: přestože respektuje naši svobodu, božsky přivede ke cti také tu svou!

Ježíš je Syn, je naprosto solidární s údělem svých bratří.

Církev v něm a s ním uskutečňuje jeho putování dějinami.

2. Četba textu

v. 13 *Když mudrci odešli.* Navazuje se na „anachoretské“ téma návratu (srov. v. 12).

zjevil se Josefovi ve snu anděl Páně. Josef, podobně jako jeho jmenovec prodaný svými bratřími, je „snílek“: v hloubce svého čistého srdce vidí Boha (srov. 5,8). Sen se nám zdá ireálný; je však počátkem veškeré skutečnosti. Člověk, aniž to ví, uskutečňuje stále své sny. Z jakého srdce ale vycházejí? Z čistého, nebo nečistého? Boží sny, třebaže se nám zdají nemožné, se nakonec vždycky vyplní (Žl 126,1; Sk 12,9; Lk 24,11.37).

vstaň atd. Anděl vyslovuje Slovo, které nás skrze Boží sen „probouzí“ k životu. Josef neodpovídá na Slovo slovy, ale tělem. Odpovědí je on sám, když ho doslova uskuteční (viz v. 14; vv. 20-21; srov. 1,21-24): dá mu tělo tím, že nabídne svoje tělo. To je láska projevená skutky a v pravdě (1 Jan 3,18), bohoslužba Bohu příjemná (Řím 12,1). Poslouchat (*ob-audire*) znamená slyšet tak, že stojím před druhým a jsem k němu obrácen. Kdo poslouchá, je jako Syn – rovný Otci tak, že poslouchá a koná jeho slovo.

dítě i jeho matku. Maria je na začátku uvedena jako Josefova manželka (1,18). Potom se mluví o „dítěti a jeho matce“ (vv. 11.13.14.20.21), přičemž dítě se vždy uvádí jako první. Marie, Izrael a Církev nejsou uprostřed: přivádějí ke středu, kterým je Ježíš! Ale jak on, tak matka jsou svěřeni do Josefových rukou, prototypu všech věřících.

uteč do Egypta. Král Židů utíká do Egypta kvůli králi Judska jako Josef utekl do Egypta kvůli závistí svých bratří.

Herodes totiž bude po dítěti pátrat. Herodes je obraz faraona uvnitř Izraele, Církve a každého z nás. Jako je v našem „pohanství“ přítomné hledání mudrců, toužících se Pánu poklonit, tak

je tam také hledání Herodovo, který zabije děti jako faraon. Ježíš, zázračně zachráněný jako Mojžíš, přichází do Egypta, aby uskutečnil nový exodus.

v. 14 *vstal tedy, vzal v noci dítě i jeho matku.* Josef se v noci probouzí a vykoná Boží slovo.

odebral se. Bude žít v Egyptě jako cizinec (srov. vv. 12.13), solidární se samotou všech utiskovaných, svých bratrů.

v. 15 *až do Herodovy smrti.* Herodes stejně jako faraon zemře. Syn stejně jako Izrael vidí jeho konec. A Bůh se z výšin směje mocným a jejich intrikám (Žl 2,4).

tak se splnilo. Jeho povinný „útěk“ není konec, ale naplnění Božího plánu. Zlo ho uskutečňuje; vyhloubilo jámu, do které samo padá (Žl 7,16).

z Egypta jsem povolal svého syna (Oz 11,1). Vyjití z Egypta je nahlíženo jako narození Syna z temného lůna otroctví. Ozeáš, který je tu citován, mluví o novém exodu z ještě tvrdšího Egypta: o návratu z Babylonie. Ten bude znamenat začátek nového jara ve vztahu Boha a jeho lidu, který rozkvete na poušti (Oz 2,16): cizoložná manželka se vrací k lásce svého mládí.

v. 16 *velmi se rozlítl.* To je bezmoc doběhnutého mocnáře, kterému se Bůh vysmívá (Žl 2,4). Místo aby se zachvěl, rozlítí se. Ale marně.

dal pobít všechny chlapce. Herodes podobně jako faraon zabíjí izraelské chlapce. Betlémští chlapci (řecké slovo znamená také „služebníci“) představují krev všech spravedlivých, od Ábela až po Zachariáše (Lk 11,51), od prvního do posledního nevinného v každém šoa. Předznačují krev Služebníka, Syna, který spasí své bratry. Úděl spravedlivých – a hříšníků – se shoduje s údělem jediného Spravedlivého, který se pro nás stal hříchem (2 Kor 5,21).

v. 17 *splnilo se.* To je Jeremiášovo proroctví o exilu (Jer 31,15).

v. 18 *V Rámě je slyšet hlas* atd. To je křik Ráchel, pohřbené v Rámě poblíž Betléma, která vidí před sebou kráčet své potomky odváděné do Babylonie. Vyhnanství je důsledek vlastního hříchu. Zde se na rozdíl od Egypta nejedná o spravedlivé, kteří trpí nespravedlivě, ale o nespravedlivé, kteří trpí spravedlivě. To ale není Boží spravedlnost: vyhnaný syn je oplakáván jak matkou Ráchel, tak také Otcem. Bůh pláče nad lidským vyhnanstvím.

U Jeremiáše je vyhnanství místem konečného osvobození; ten, který nás miluje věčnou láskou, nám říká, abychom neplakali, protože nás znovu vybuduje, odpustí nám, uzavře s námi věčnou smlouvu, a tak všichni poznáme Pána (Jer 31,3n.16.31-34). Při vyjití z Egypta zemřel nespravedlivý mocnár; při odchodu z vyhnanství zemře Spravedlivý a Všemohoucí s námi uzavře novou smlouvu.

už nejsou. Vyhnanství je Synova smrt; nevěrnost ho uvádí v nebytí. „Já-Jsem“ ho ve své lásce znovu přivede k bytí; ale už ne

znameními moci jako v Egyptě, ale bezmocí kříže, která je předznačena v šoa chlapců-sloužebníků.

Synova cesta vede skrze solidaritu s bratřími v jejich útlaku a hříchu až k zlořečení jejich nebytí, když on sám se učinil opuštěním, zlořečením a hříchem (27,46; Gal 3,13; 2 Kor 5,21), aby žádná opuštěnost už nebyla opuštěná, včetně opuštěnosti od Boha. Kříž se stane Boží blízkostí pro každého, kdo je Bohem opuštěn (27,46).

v. 19 *když Herodes zemřel* (v. 15). Herodes umírá; Boží plán trvá navěky a začleňuje do sebe všechny činnosti, ať jsou jakkoli zlé.

anděl Páně atd. Pán tu mluví k Josefovi ve snu potřetí. V lidském spánku se Bůh zjevuje nejplněji: jeho konečným slovem bude spánek Syna člověka, „slovo o kříži“ (1 Kor 1,18).

v. 20n: *vstaň, vezmi dítě i jeho matku* atd. Josef tu potřetí doslova vykonává Slovo.

v. 22: *když uslyšel, že je ... králem Archelaus* atd. Když přišel do „země“, zůstává otevřený pro Boží sen. Je prostý jako holubice, ale opatrný jako had (10,16).

odebral se. Čtvrtý sen ho přivádí k poslednímu „odebrání se“ na místo, kde „Nazaretský“ dostane „domov“ a „jméno“ na této „zemi“! Čtyři etapy Josefova poslouchání/konání se týkají každého člověka: přijmout za snoubenku Marii, matku Božího Syna a nazvat ho jménem (1,24n), odejít s nimi do Egypta a do vyhnanství a vyjít odtamtud – to je cesta kříže a vzkří-

šení – a konečně „usadit se“ v této „zemi“ a žít v ní v postoji rozlišování.

aby se splnilo, co je řečeno ústy proroků: Bude nazýván Nazaretský. U žádného proroka tato věta není. Matouš to dobře ví. A přitom ví, že mluví pravdu. Neříká totiž: „Co je řečeno ústy proroka“, ale „Co je řečeno ústy proroků“. Celá Bible, od Mojžíše po Jana Křtitele, prorokovala o něm, o Synu zplozeném před vším stvořením, židy nazývaném „Nazaretský“, který pochází z Nazareta; to je ten, o kterém mluví všechno (srov. Kol 1,15-17) a který říká všechno s konečnou platností (Jan 1,18).

Ježíš je v těchto dvou kapitolách představen jako Kristus, Davidův potomek, Syn zplozený Bohem mocí Ducha Svatého, Bůh s námi, ten, který spasí lid od hříchů, který znovu prochází lidskými dějinami, aby je vyvedl z temnot otroctví (Egypt) a ze smrti (vyhnanství) skrze skutečnost, že je syn, chlapec/sluzební.

Matouš, vycházejí od Ježíše a s pohledem na něj, znovu pročítá minulé dějiny a vidí, jak Bůh na něm opravdu naplňuje každé své slovo a nedovolí, aby ani jedno nevyšlo naprázdno (1 Sam 3,19).

Slovo „Nazaretský“ – v některých rukopisech „Nazorejský“ (pozn. překl.) – souzní se Sd 13,5.7, kde se Samson nazývá „*na-zir*“, což znamená „zasvěcený“, a LXX překládá „*Naziraios*“. Je tu také souznění s Iz 11,1, kde se představuje „*necer*“, „výhonek“, který raší z pařezu Jesse. To jsou asonance, s nimiž si může hrát hebrejský autor. Nejen proto, že píše bez samohlásek, ale především díky tomu, co ví o Ježíši.

Podstatné je, že „Nazaretský“ – Matouš jej zde spojuje s Nazaretem – je ono „tedy“ dějin Boha a člověka. Jeho „usídlení se“

v pokorné každodennosti je tajemství Boha s námi, které zbožšťuje každou naši každodennost: každý odpočinek i námahu, každou radost i bolest, každou lásku i bázeň, každou práci i lidské plody.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- b. Soustředím se tím, že si představuji cestu z Betléma do Egypta a z Egypta do Nazareta.
- c. Prosím o to, co chci: aby se Nazaretský stal v mém životě vším: v něm „přebývá všechna plnost božství tělesně“ (Kol 2,9), v něm jsou ukryty všechny poklady moudrosti a vědění (Kol 2,3).
- d. Sklízím z toho plody, kontempluji jednotlivé scény: sejití do Egypta, šoa chlapců/slugebníků, vyjití do země, dům v Nazaretě.

Nepřehlédni: Josefovy sny: co říkají a jak je uskutečňuje
 útěk do Egypta
 z Egypta jsem povolal svého syna
 dal pobít všechny chlapce
 pláč Ráchel pro její děti, které už nejsou
 (vyhnanství)
 bude nazýván Nazaretský
 tajemství každodennosti v Nazaretě

4. Texty k prohloubení

Sir 3,2-6; Žl 128; 1 Jan 1,5 – 2,2; Žl 124; Žl 2; Oz 11,1nn

5. JÁ VÁS KŘTÍM VODOU, ABYSTE SE OBRÁTILI

Mt 3,1-12

- 1 V té době vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti:
- 2 „Obratťe se, neboť se přiblížilo nebeské království.“
- 3 Jan byl totiž ten, o němž řekl prorok Izaiáš: „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánu, vyrovnejte mu stezky!“
- 4 Jan měl na sobě oděv z velbloudí srsti a kolem boků kožený pás, živil se kobylykami a medem divokých včel.
- 5 Tehdy vycházel k němu Jeruzalém, celé Judsko a celý kraj kolem Jordánu,
- 6 dávali se od něho křtít v řece Jordánu a přitom vyznávali své hříchy.
- 7 Když však viděl, že k jeho křtu přichází mnoho farizeů a saduceů, řekl jim: „Zmijí plemeno, kdo vám ukázal, jak uniknout trestu, který už hrozí?
- 8 Přinášejte tedy ovoce hodné obrácení.
- 9 Nemyslete si, že můžete říkat: „Naším otcem je Abrahám!“, neboť vám říkám: Bůh může oživit tyhle kameny a Abrahámovi z nich udělat děti.
- 10 Sekera je už přiložena ke kořenu stromů; každý strom, který nenese dobré ovoce, bude poražen a hosen do ohně.

- 11 Já vás sice křtím vodou, abyste se obrátili. Ale ten, který má přijít po mně, je mocnější než já; jemu nejsem hoden ani opánky přinést. On vás bude křtít Duchem Svatým a ohněm.
- 12 V ruce má lopatu a pročistí (obilí) na svém mlatě. Pšenici uloží na sýpce, plevy však bude pálit ohněm neuhasitelným.“

1. Poselství v kontextu

„*Já vás křtím vodou, abyste se obrátili,*“ říká Jan těm, kdo k němu přicházejí. On je poslední prorok, Eliáš, který má znovu přijít, aby vyzýval k obrácení dřív, než nastane Pánův příchod (17,12n; srov. Mal 3,23n). Jenom když projdeme vodou – prvotním chaosem, potopou a smrtí, do které nás uvrhl hřích – můžeme přijmout oheň Ducha, nový život Božích dětí.

Jan připravuje k přijetí Pána, který přichází. Izraelští proroci udržují při životě Boží zaslíbení. Nejen vyzývají k poslušnosti, ale především zabráňují tomu, aby se nábožnost redukovala na pouhý zákon bez srdce, bez člověka a nakonec i bez Boha. Za Slovem tu stojí ten, který mluví. Nejde tu jen o nějakou ideu k pochopení nebo o nějaké nařízení, které je třeba vykonat, ale je třeba vytvořit společenství s tím, který ve svém slově sděluje sebe sama. Proto prorok vyzývá, abychom „pohlédli vzhůru“ (Oz 11,7), pozvedli svůj pohled od věcí k ruce a tváři toho, který nám je podává. Zapomenout na to znamená upadnout do fetišismu: člověk se zamiluje do prstenu a zapomene na snoubence.

Nebezpečí náboženství Slova spočívá v tom, že se Slovo zredukuje na fetiš, jako je tomu v různých formách fundamentalismu, doktrinářství a legalismu. S Písmem se dá dělat to, co pohané dělají s ostatními Božími dary: zapomínají, že jim připomínají Boha. Kuře se zajímá o zrní, a ne o toho, kdo mu ho sype; snad jen o to, kolik mu ho sype. Ať se Písmo nestane zrním naší nábožnosti namísto setkání s Pánem! Člověk se liší od zvířete tím, že umí skutečnost číst symbolicky.

Jan je prorok, který stojí na prahu mezi minulostí a budoucností. Pro něj zaslíbení není hrob, ale lůno novosti. V něm je tu ikona Starého zákona, která dochází svého naplnění, Eliáš, který má přijít (Ml 3,23), už vlastně přišel, i když ho nepoznali, a anticipuje úděl toho, kterého nám chce dát poznat (17,10-13). Křtitel je člověk, který je připraven přijmout jako cíl Boží trpělivé několikatisícileté námahy Pána, kterého Bůh sliboval a který všechna zaslíbení přesahuje. On není jen asketa nebo mystik, který se setkává v samotě pouště s Bohem; on je apoštol, který chce všechny lidi otevřít k přijetí toho, který stále přichází a jen čeká, že bude přijat. I když Pána časově o krok předešel, duchovně jde za ním. On je „hlas“, který ho zvěstuje, a Pán je jeho „slovo“.

Křtitelova osoba vyvolávala mocný dojem. Někdo ho považoval za Mesiáše (Jan 1,19n). Marek ho představuje jako anděla z Mal 3,1n, který předchází Pánovu příchodu (Mk 1,2). Matouš ho zde představuje jako toho, který ohlašuje konec vyhnanství (3,3; Iz 40,3). Jako Eliáš je Jan Křtitel člověkem stojícím před Bohem, který je připravený se s ním setkat. Jako všichni proroci usvědčuje z hříchu a hlásá odpuštění.

Ale ve srovnání s nimi má nové poznání. Ví, že ten, kterého sliboval, přichází. Ten nás bude křtít ne vodou smrti, ale ohněm své lásky.

Křtitel představuje zrušení posledního lidského omezení: touha, která se otvírá pro přicházejícího vytouženého, vede k tomu, že se otevře do široka pro Pána, který už klepe na dveře.

Tento text se čte v adventní době. Celý náš život je „očekávání“ toho, který je „adventem“: my upíráme svou pozornost k němu, protože přichází k nám.

Tento úryvek se člení na tři části: vystoupení Jana na poušti, kde ohlašuje příchod Království a konec vyhnanství (vv. 1-6), jeho výzva k obrácení (vv. 7-10), oznámení Mesiáše, který přichází s ohněm svého Ducha (vv. 11-12).

Ježíš je Syn, kterého Otec posílá k bratřím, aby je přivedl z vyhnanství znovu domů. On je ten, který „má přijít“. A přichází pro toho, kdo ho očekává jako Jan Křtitel.

Církev podle jeho příkladu vstupuje do Božího zaslíbení.

2. Četba textu

v. 1 *V té době.* Tato slova označují skutečný začátek. Liturgie tak začíná pokaždé číst evangelium: „V té době,“ atd. Ty dny nebo ta doba, o které evangelium vypráví, jsou dny a doba, do které se ponořuje ten, kdo naslouchá. Četba evangelium „aktualizuje“: zpřítomňuje jeho děj, aby se uskutečnil také na čtenáři. Naslouchání uvádí člověka do věčného Božího dnes: umožňuje osobně

prožít to, o čem se tu vypráví. „Pospěšme si tedy, abychom vešli“ do tohoto Božího dnes (Žid 4,11).

vystoupil Jan Křtitel. Jméno Jan znamená „Boží milost“; a slovo Křtitel, které se stalo jakoby jeho příjmením, znamená „ten, který křtí“. On křtí neboli ponořuje člověka do jeho pravdy, aby se mohl otevřít pravdě Boží.

kázal. On není nějaký kazatel. Zvěstuje zprávu, která je pro lidské dějiny rozhodující: zprávu o konci vyhnanství a o příchodu Království. A také vyhlašuje podmínky, za jakých je třeba ho přijmout.

v poušti. Poušť, ležící mezi Egyptem a „zemí“, je pro Izraele místem „již a ještě ne“; už venku z otroctví, ale ještě ne ve svobodě. Je to místo putování a pochybování, poslušnosti a vzpoury, důvěry a pádu. Na poušti nic není a člověk kráčí ke všemu. Samota staví každého před sebe sama, před jiné a před Jiného, aniž je možnost úniku. Tam bylo darováno Slovo a mana, voda a pokrm, který utváří Boží lid. Poté, co Izrael jednou prošel pouští, připomíná si ji jako čas zasnub, v němž si Bůh a lid „vyříkávali“ své věci. A očekává novou poušť, nový rozkvět první lásky (Oz 2,16nn).

judské. Tato poušť se rozkládá mezi Jeruzalémem a Jerichem. Křtitel je poslán k izraelskému lidu, prvnímu adresátovi zaslíbení, v němž budou požehnány všechny kmeny na zemi (Gn 12,3).

v. 2 *obratte se.* To je střed prorockého kázání. Bůh spasí! Je třeba se k němu obrátit, a ne se „zvrátit“ jinými směry. Člověk,

který od samého začátku utíká od Boha, je povolán obrátit svou cestu, svůj způsob myšlení a jednání. Nejobtížnější je obrácení „náboženské“: změnit způsob myšlení o Bohu a vztahu k němu, odvrátit se od vlastních idejí o něm – od našich modelů! – a obrátit se k němu tak, jak se nám zjevuje: „Pohledte k němu, ať se rozveselíte“ (Žl 34,6). Obrácení znamená postavit do středu Boha, a ne své já nebo své obrazy Boha. Znamená to znovu uspořádat řád stvoření.

neboť se přiblížilo nebeské království (srov. 4,17!). To je důvod obrácení. Království Boží je Bůh sám, který kraluje a osvobozuje člověka od každého otroctví a činí ho svým obrazem a podobou. Bůh je Bohem tím, že má svou svobodu. A chce ji sdílet člověku, a tak z něj učinit syna v Synu.

ten, o němž řekl prorok Izaiáš (Iz 40,3). V Janovi se naplňuje proroctví, které zvěstuje konec vyhnanství a návrat do země. Vyhnanství je zkušenost nezdaru Božího lidu. Proroci se stále snažili objasnit jeho příčinu, před ním i po něm, ale marně; před ním, aby k němu nedošlo, a potom, aby bylo možno se vrátit zpět. Na rozdíl od egyptského otroctví bylo vyhnanství důsledkem dějin nevěrnosti, páchané od prvního krále – kterého chtěli proti Boží vůli (1 Sam 8,1nn) – až k tomu poslednímu, až na pár světlých výjimek. Jestliže vysvobození z Egypta bylo mocným činem proti mocnárům, vyjití z vyhnanství bylo úkonem odpuštění, který byl možný jen vzhledem k těm, kteří uznali svůj hřích. „Návrat do země“ jako návrat do Edenu je možný, jenom když se člověk vrátí k Bohu, který vždycky odpouští.

hlas volajícího na poušti. Jan je hlas, Ježíš je Slovo. Jeden nemůže existovat bez druhého: bez hlasu se slovo nemůže vyjádřit, bez slova je hlas pouhým nesmyslným zvukem.

připravte cestu Pánu atd. Prorok vyhlašuje návrat z Babylonie do Jeruzaléma, z vyhnanství do vlasti, z rozptýlení k sjednocení. Toto ohlášení probouzí touhu po nemožném daru, který je Pán připraven darovat. V odstupu mezi naší zlou skutečností a zaslíbenou pravdou se nachází místo touhy, které vybízí k obrácení a k cestě.

vyrovnejte mu stezky. Je to přímá cesta, s níž se kříží křivolaké stezky našich útěků. Ty teď musejí zmizet!

v. 4 *Jan měl na sobě oděv z velbloudí srsti* atd. Jan nosí oděv Eliáše, otce proroků (2 Král 1,8). Připomíná kožené suknice, které Bůh zhotovil našim prarodičům (Gn 3,21) v očekávání, že nás obleče do svého Syna (Gal 3,27; Řím 13,14; Ef 4,24; Kol 3,10), který pro nás zůstane na kříži nahý (27,35).

Jan má opásané boky, připravené k exodu (Ex 12,11; srov. Lk 12,35). Jeho obživou jsou kobylinky a lesní med, pokrmy z pouště, kde lid žil z toho, co vycházelo z Božích úst (Dt 8,3). Jedlá kobylička, nazývaná *ophiomachus* (= ten, kdo bojuje s hadem),¹ je symbol Slova, vítězího nad lží hada, který zabil člověka. Také med připomíná Slovo, které je sladší než med na patru (Žl 19,11; 119,103).

Jan je nový člověk, prorok oblečený v Krista, který přijímá Slovo jako pokrm.

1 Z řečtiny: *ofis* = „had“ a *maché* = „boj“.

v. 5 *vycházel k němu* atd. To je nový exodus, z Jeruzaléma a z Judska do pouště. I ten, kdo si myslí, že je ve své vlasti, musí vyjít z posvátných míst a ze svých obrazů Boha, aby potkal Boha samého, který nám přichází vstříc v Ježíšově těle.

v. 6 *dávali se křtít*. Ponoření do vody znamená přiznat si, že náš život končí; a končí špatně, protože jsme hříšníci! Ve křtu vyznáváme svoji stvořenost a hříšnost, abychom se mohli otevřít Božímu daru.

a přitom vyznávali své hříchy. Uznání hříchu je jediná podmínka k tomu, abychom mohli přijmout odpuštění, které je u Boha od věků.

v. 7 *zmijí plemeno* atd. Nejsme syny Božími, ale hadími. Popřáváme sluchu ne slovu Otce světla, které dává život, ale slovu otce lži, které zabíjí.

Nestačí přijít ke Křtiteli – nestačí ani přijímat křesťanské svátosti – pokud se neobrátilo srdce.

trest, který hrozí. Boží hněv není nikdy namířen proti nám, ale proti našemu zlu, které nám škodí. Když se Bůh rozhněvá, je člověk zachráněn. Svým hněvem Bůh vykonává svůj soud, který znamená konec zla a vítězství dobra, smrt hříchu a život hříšníka.

v. 8 *přinášejte tedy ovoce* (7,15nn). To je ovoce Ducha (Gal 5,22): nový Boží život v protikladu k starým skutkům těla (srov. Gal 5,19-21).

v. 9 *Naším otcem je Abrahám.* Tělesné otcovství nic neznamená. Abrahámovými syny jsou ti, kdo jako on poslouchají Boží slovo a vstupují do jeho požehnání skrze víru (Gal 3,14). Existuje falešná jistota, založená na tělesné „přináležitosti“ k Božímu lidu, která jenom živí hloupou domýšlivost (srov. Jer 7!).

kameny/děti. V hebrejštině je slovní hříčka *abaním/baním*. Bohu je možné všechno: utvořit děti z kamenů, proměnit srdce kamenné v srdce synů (Ez 36,26).

v. 10 *sekera je už přiložena* atd. To je Boží soud. Strom je lid. Nepřináší ovoce Království, protože nežije jako syn a bratr (7,15-20). Proto bude poražen a nezbude z něj ani kořen, ani výhonek (Mal 3,19).

v. 11 *já vás křtím vodou.* Křtitel nedává život. Podobně jako všichni proroci přivádí k poznání smrti, aby nás obrátil k životu.

ten který má přijít. Pán je „ten, který má přijít“. Ale může přijít až po Křtitelovi; jenom naše touha mu otevře dveře.

nejsem hoden atd. Jan se považuje za někoho, kdo je méně než služebník, který přináší sandály!

v. 12 *on vás bude křtít Duchem Svatým a ohněm* atd. Ježíš nás neponoří do vody, symbolu smrti, ale do Ducha, do Božího života. Duch Svatý je oheň jeho lásky, který všechno očišťuje, osvěcuje a oživuje. Nezůstane nic, co není oživeno láskou. Ale ona oživuje všechno.

lopatu. My soudíme sítem: zachytí se plevy a zrna propadne. Bůh soudí lopatou: zachytí dobro a rozptýlí zlo. Obrátit se znamená přijmout pro sebe jeho soud, a ne svůj. A jeho soudem bude kříž, na kterém Bůh spálí každé naše zlo a daruje nám svůj život.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- b. Soustředím se tím, že si představuji Jana v poušti a na březích Jordánu.
- c. Prosím o to, co chci: abych se obrátil k soudu Božímu.
- d. Sklízím z toho plody, rozjímám o textu.

Nepřehlédni: obraťte se, neboť se přiblížilo Boží království
hlas volajícího
Janovo místo, oděv a pokrm
křest ve vodě a v Duchu Svatém a ohni

4. Texty k prohloubení

Iz 11,1-10; Žl 72; 51; Iz 40,1nn; Mal 3,1nn; Ez 36,22-36;
37,1-14

6. TO JE MŮJ MILOVANÝ SYN, V NĚM MÁM ZALÍBENÍ

Mt 3,13-17

- 13 Tehdy přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se
dal od něho pokřtít.
- 14 Ale on se bránil a říkal: „Já bych měl být pokřtěn
od tebe, a ty přicházíš ke mně?“
- 15 Ježíš mu však řekl: „Nech tak nyní, neboť je třeba,
abychom zcela splnili Boží vůli.“ A tak mu vyhověl.
- 16 Jakmile byl Ježíš pokřtěn, vystoupil hned z vody. A hle –
otevřelo se nebe a viděl Ducha Božího jako holubici, jak
se snáší a sestupuje na něj.
- 17 A z nebe se ozval hlas: „To je můj milovaný Syn, v něm
mám zalíbení.“

1. Poselství v kontextu

„To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení“: Otec má zalíbení v Synu, který se rozhodl ponořit se mezi hříšné bratry. Je to poprvé, kdy Otec mluví a potvrzuje, že Ježíš je Syn. Až promluví podruhé, řekne navíc pro nás: „Toho poslouchajte“ (17,7). A pak

už neřekne nic. Ježíš, jedině Otcovo slovo se vším, co koná a říká, zjevuje Boha, kterého nikdo nikdy nepoznal (Jan 1,18).

Křest je základní volba, která Ježíše po celý jeho život povede vpřed. On je Syn, který zná Otcovu lásku k jeho dětem a stává se jejich bratrem: zařazuje se mezi hříšníky, ponořuje se do jejich skutečnosti v solidaritě s nimi z lásky větší než smrt. Pro Syna je nutné, aby se stal bratrem.

Tento úryvek je miniatura, která obsahuje celé evangelium a zjevuje nejhlubší Boží tajemství: Trojice jako Lásku Otce a Syna, kterou Syn nabízí všem bratřím.

Ježíš v jedné řadě s hříšníky je první „představení“ Boha, který je s námi. A jak by tomu mohlo být jinak, když chce být s námi? Obraz, který nám Bůh o sobě podává, je úplně opačný než ten, který si o něm vytváří každý člověk, náboženský nebo nenáboženský, a proto se mu vyhýbá, služebnickuje mu nebo ho popírá.

Tato scéna u Jordánu odkazuje na Kalvárii: tam se Ježíš „ponoří“ do smrti jako do vody, tam se roztrhne chrámová opona jako tady nebe, tam Ježíš všem daruje Ducha, kterého zde přijímá, tam se obrátí na Otce, který ho zde oslovuje, tam ho vyzná jako Syna ten nejvzdálenější bratr jako tady jeho Otec (27,51-54). Celá Ježíšova

pozemská existence, zjevení Boha v těle, je obsažena mezi těmito dvěma scénami a nachází v nich své vysvětlení.

Tento text je tedy program: je to jádro, z něhož všechno vyrůstá, na jeho základě se celé evangelium strukturuje a rozvíjí. Křest je semeno, které roste, až se z něj stane strom kříže.

Kristova volba je také volbou křesťana, který je povolán „ponořit se“ do Syna, aby byl s ním a jako on, rovný Otci.

Bůh od věčnosti přemýšlel, jak se představit neposednému člověku. Třicet let v Nazaretě zkoumal náš stav z větší blízkosti. A našel jen tento způsob, který nejlépe odpovídá našim potřebám a jeho přirozenosti. Ježíšův křest je vstupní brána ke křesťanskému zjevení, která nás uvádí do Božího domu. Což není celý on jedna veliká brána otevřená dokořán pro člověka?

Křest je Ježíšovo „povolání“: zde přijímá od Otce jméno Syn. Ale je to také jeho „poslání“: jeho bytí Syna ho přivádí k tomu, že se stává bratrem.

Scéna je uvedena diskusí Ježíše s Janem (vv. 13-15): působí pohoršlivě, když má být silnější pokřtěn slabším, když se neposkrvněný a spravedlivý staví na stranu hříšníků. Poté se nám představuje Ježíš, který se noří do vody a vystupuje z ní (v. 16a), nebe, které se otvírá, a Duch, který sestupuje dolů (v. 16b), a konečně hlas Otce, který má zalíbení v Synově rozhodnutí (v. 17).

Syn se stal s námi a pro nás prokletím a hříchem (Gal 3,13; 2 Kor 5,21), abychom my mohli mít účast na požehnání jeho života. Nestyděl se nazvat nás svými bratry (Žid 2,11), aby nás přivedl zpět do lásky, která ho pojí s Otcem, příbytkem a životem všeho, co je. V tomto svém ponoření, v kterém solidárně přijímá naše omezení, Pán obnovuje společenství i tam, kde se my nesolidárně oddělujeme také od sebe samých.

Ježíš se ve křtu zjevuje jako Boží Syn a zjevuje, kdo je Bůh: je jeho Otec a chce být Otcem naším.

Církev je společenství synů, které – pokřtěné/ponořené do Ježíše – má stejného Ducha lásky k Otci a k bratrům. Každý pokřtěný je pokřtěn do křtu Ježíšova, ponořen do jeho ponoření se v nás.

2. Četba textu

v. 13 *Tehdy přišel Ježíš z Galileje* atd. To je počátek jeho veřejného působení. Ježíš „přichází“ k Jordánu: potká ho tu jen ten, kdo přijal Křtitelovu výzvu a nechá se pokřtít spolu s vyznáním svých hříchů (v. 6). Proč přichází i on? Jaký hřích má Svatý? Žádný! A proto na sobě nese hřích všech! Hřích je opuštění Pána; a my víme, že opuštění necítí ten, kdo opouští, ale ten, kdo je opuštěn. Zlo tu nese ten, kdo miluje, a ne ten, kdo ho páchá. Ježíš, Spravedlivý, je Beránek Boží, který na sobě nese hřích světa – tak to řekne Jan, až ho uvidí, jak přichází (Jan 1,29).

Do Jordánu, který je na prahu zaslíbené země, vylévají všichni své hříchy: je jako nečistá řeka, která odděluje od slíbené země. Do ní se ponořuje Spravedlivý a vykonává Boží soud. My necháváme ve vodě své odpadky a vystupujeme z ní očištění; on se do ní ponořuje a vystupuje z ní obtěžkán naší nečistotou.

Toto Ježíšovo rozhodnutí, když se staví do řady s hříšníky a ponořuje se do našeho zla, zjevuje Boha, plného náklonnosti ke každému jeho tvorů. Zjevuje se tu svatý Bůh, který je jiný než ten, jakého všichni přijímají nebo popírají; plně se zjeví na kříži.

v. 14 *Jan se bránil*. Křtítel poznává Ježíšovu nadřazenost. Nechce ho pokřtít, protože chce křest od něho. Neví, že jeho křest se zakládá na tom, že Ježíš se ponoří do nás. A my jsme pokřtěni do jeho solidarity s námi, do jeho smrti (Řím 6,3). Jestliže on, Spravedlivý, nezemře za nás hříšníky, zemřeme svou smrtí sami: ponoříme se do vody, ale nepřijmeme Ducha. Jestliže ale on se ponoří a zemře s námi, pak už nejsme sami: ať bdíme,

nebo spíme, jsme stále s tím (1 Sol 5,10), který nás miloval a vydal sebe sama za nás (Gal 2,20).

Já bych měl být pokřtěn od tebe. Jan se mylí. My nepotřebujeme být pokřtěni *od* Ježíše, ale *do* Ježíše, který se nechá pokřtít spolu s námi – on nekřtil, upřesňuje Jan (Jan 4,2)! Je nutné, aby on se nechal pokřtít do naší smrti, abychom my v ní už neutronuli ve svém hříchu, ale přišli na světlo jeho lásky. „Je třeba“, aby Syn člověka přijal křest od nás (16,21), aby se každý člověk ve svém křtu setkal s ním, Pánem života. On se rozhodl, že vstoupí do víru naší propasti, aby oheň jeho stvořitelského Ducha vešel do vody naší smrti a vzkřísil nás.

v. 15 *Nech tak nyní.* Ježíš žádá mě jako Jana, abych mu nebránil vstoupit do mé smrti. Jinak mi nemůže darovat svůj život právě tam, kde ho mám zapotřebí!

neboť je třeba, abychom... Je „nám“ – tobě i mně – to zapotřebí, říká Ježíš. Je pro tebe vhodné, abys mě ponořil do své samoty a já abych ti byl blízko; a je to vhodné pro mě, protože jinak bych nebyl Emanuel, Bůh – láska. Co je pro tebe vhodné, je pro mě nutné! Tímto způsobem jsi zachráněn, a ne jiným. Ty bys to udělal jinak. Ale tento způsob jsem zvolil já, protože je jediný, který je vhodný pro mě, Emanuela, který jsem „byl s tebou“, a je také vhodný pro tebe, abys mohl být se mnou.

abychom zcela splnili Boží vůli – v řeckém textu doslova stojí: *aby se naplnila všechna spravedlnost* (pozn. překl.).¹ Tak já i ty

1 Srov. ČEP: „...abychom naplnili všechno, co Bůh žádá“.

splníme všechnu spravedlnost. Protože já, Syn, jsem solidární s bratry, budou všichni uznáni za syny. Spravedlnost je to, co chce Bůh. A Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy prostřednictvím poznání pravdy o sobě, že jsou synové v Synu (srov. 1 Tim 2,4). Jednorozený, který zná Otcovu vůli, přichází k jordánským břehům, aby ji oznámil všem a stal se prvorozeným z početného zástupu bratrů (Řím 8,29). Zatímco ty jsi tu, abys poznal svoje meze a své zlo, já jsem tu, abych tě skrze svou bratrskou lásku přivedl k poznání svého a tvého Otce.

a tak mu vyhověl. Ten, který tě stvořil bez tebe, nemůže tě spasit bez tebe (sv. Augustin). Je nutné, abys svolil. On je totiž svoboda a nemůže nerespektovat tvoji svobodu, která tě jemu připodobňuje.

v. 16 *jakmile byl Ježíš pokřtěn.* Jeho ponoření se do vod naší smrti je pro něho závazný proces, nezbytný k tomu, aby se zjevil jako Syn.

vystoupil ihned z vody. V jeho ponoření je také obsaženo vystoupení z vody: jeho pověšení na kříž je také jeho vyvýšení. A právě když je vyvýšený na kříži, dává se všem poznat jako „Já jsem“, JHVV (Jan 8,28).

a hle – otevřelo se [mu] nebe. Při jeho smrti se roztrhne chrámová opona (27,51). Bůh už není skrytý; nebe, předtím zavřené, se otevřelo. Naplňuje se prorokova touha: „Kéž bys protrhl nebe a sestoupil!“ (Iz 63,19).

viděl Ducha Božího. Kde je solidarita, tam je nebe na zemi, Syn mezi bratry! Duch, který nyní sestupuje na něj, nám bude dán v jeho lidství, darovaném všem na kříži (27,50).

jako holubici. Pták, který se vznáší ve vzduchu, je symbol Boha. Holubice nad Jordánem připomíná Božího Ducha, který poletoval nad vodami a učinil z chaosu kosmos (Gn 1,2): pokřtění/ponoření Syna do naší propasti je nový stvořitelský čin. Připomíná také konec potopy (Gn 8,11n): Ježíšův křest je nové stvoření, které přináší trvalý pokoj, život, který přesahuje a převyšuje všechno zlo a který už nebude nikdy zničen (Gn 8,21; 9,8-17). Naznačuje také exodus: Bůh jako mocná orlice přenesl svůj lid přes vody Rudého moře (Ex 19,4); a nyní jako tichá holubice ho přivádí k svobodě Syna. Holubice je také symbol Izraele: on je „Jonáš“ (= holubice), který nyní poznává Ducha milosrdenství svého Pána. A konečně je to nevěsta z Písně písní, lid, který odpovídá na lásku svého Pána (Pís 2,14.16), na lásku, o kterou holubička bez ustání s vrkáním prosí.

Tento Duch, který je od věčnosti Božím životem, je nyní konečně mezi námi v Synu, který se stává pro všechny bratrem.

v. 17 *hlas.* Bůh nemá tvář; není třeba si o něm vytvářet obrazy, stejně jako to platí o člověku. Ale on je hlas, který vyslovuje Slovo, a jeho tvář je Syn, který toto slovo uskutečňuje. Jestliže ho posloucháme (17,5), staneme se i my, kým je on.

To. Syn je „tento“, a žádný jiný, jak to našeptával had Adamovi a po něm každému člověku.

je můj milovaný Syn. Syn je Otcovou tváří: kdo viděl mne, viděl Otce (Jan 14,9). On je jeho Slovo, dokonale slyšené, které se stalo tělem. Tato věta připomíná Žl 2,7, jehož rámcem je královská intronizace. Ježíš je král, ideální člověk a ideál každého člověka, protože je jako Bůh: láska, která se dává do služby všech. Tento výraz ve spojení s následujícími slovy připomíná Iz 42,1nn, první píseň o Služebníkovi: on je král a přináší nám coby Služebník svobodu. Slovo „milovaný“ neboli oblíbený je narážka na obětování syna Izáka (Gn 22,2). Právě skrze smrt Syna se na zemi zjevuje Bůh a jeho království služby každému člověku.

v něm mám zalíbení. Otec potvrzuje Ježíšovo rozhodnutí slovy: „Skvělé! Jsi můj syn, stejný jako já: dělej to, co se mi líbí.“ Také Adam chtěl být stejný jako Bůh; jenom nevěděl, co se Bohu líbí.

V celém evangeliu Otec promluví jen dvakrát: zde a při proměnění (ale viz také Jan 12,28). Tady mluví proto, aby potvrdil rozhodnutí Syna být služebníkem; tam proto, aby nám zjevil Synovu slávu, abychom ho poslouchali a stali se mu podobnými.

Jestliže svolíme, aby byl pokřtěn s námi a my se pokřtíme v něho, budeme v něho proměnění. Křest je naše zrození k životu Syna.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- b. Soustředím se na břehu Jordánu, kde se všichni dávají křtít, včetně Ježíše.
- c. Prosím o to, co chci: za svoji správnou volbu a za přijetí Synova Ducha.

- d. Sklízím z toho plody tím, že vidím, poslouchám a pozoruji osoby: kdo jsou, co říkají, co dělají.

Nepřehlédni: Ježíš u Jordánu v jedné řadě s hříšníky
Křtitelova námitka
Ježíšova odpověď
je třeba, abychom naplnili všechnu spravedlnost
Ježíš byl pokřtěn
vystoupil z vody
otevřelo se nebe
Duch Boží sestoupil jako holubice
Otcův hlas
To je můj milovaný Syn
v něm mám zalíbení

4. Texty k prohloubení

Iz 42,1nn; Žl 2; Gn 1,1nn; Gn 8 – 9; Gn 22,1nn; Gal 4,4-7;
Řím 8,15-17

7. ODEJDI, SATANE!

Mt 4,1-11

- 1 Potom byl Ježíš vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla.
- 2 Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nakonec vyhladověl.
- 3 Tu přistoupil pokušitel a řekl mu: „Jsi-li syn Boží, řekni, ať se z těchto kamenů stanou chleby.“
- 4 On však odpověděl: „Je psáno: ‚Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst.‘“
- 5 Potom ho ďábel vzal s sebou do Svatého města, postavil ho na vrchol chrámu
- 6 a řekl mu: „Jsi-li syn Boží, vrhni se dolů. Je přece psáno: ‚Svým andělům dá o tobě příkaz, takže tě ponesou na rukou, abys nenarazil nohou na kámen.‘“
- 7 Ježíš mu odpověděl: „Také je psáno: ‚Nebudeš pokoušet Pána, svého Boha.‘“
- 8 Zase ho vzal ďábel s sebou na velmi vysokou horu, ukázal mu všechna království světa i jejich slávu
- 9 a řekl mu: „To všechno ti dám, jestliže padneš a budeš se mi klanět.“
- 10 Tu mu Ježíš řekl: „Odejdi, satane! Neboť je psáno: ‚Pánu, svému Bohu, se budeš klanět a jen jemu sloužit.‘“

- 11 Potom ho ďábel nechal – i přistoupili andělé a sloužili mu.

1. Poselství v kontextu

„*Odejdi, satane!*“ říká Ježíš tomu, který mu nabízí způsob synovství odlišný od toho, v němž se stává bratrem.

Člověk má život, ale není životem. Otázka, jak si ho zachovat, jak ho zachránit před ustavičnou hrozbou smrti, je hybnou pákou všeho jeho myšlení a konání. Jeho prvotní omyl spočíval v tom, že chtěl život vlastnit, místo aby ho přijal jako dar.

Člověk je vztah k věcem, lidem a Bohu, což mu v tomto pořadí zajišťuje život živočišný, lidský a duchovní. A to jsou také oblasti pokušení, s možností zvítězit nebo padnout podle toho, zda v nich člověk žije s Duchem Syna, který všechno přijímá a dává jako dar, nebo s duchem starého Adama, který chce všechno uchvátit.

V těchto třech pokušeních se členitým způsobem představuje Adamův hřích, což je také hřích Izraele, Církve a každého z nás: ukrást to, co nám bylo darováno. Bůh je dar: něco majetnický vlastnit je antibůh, princip všeho znetvoření, původ všeho zla.

Ježíšovo pokušení odpovídá trojí žádostivosti (1 Jan 2,16) a trojímu svůdnému hledisku zakázaného ovoce (Gn 3,6): vlastněné věci jsou dobré k jídlu, které je zárukou živočišného života; vlastnit osoby je krásné na pohled, protože to zaručuje život v jeho lidském rozměru; vlastnit Boha je žádoucí k tomu, aby člověk byl ve všem soběstačný. Modly majetku, moci a vnějšího

zdání tvoří strukturu světa: jeho „do nicoty uvádějící nicotnost“, na kterou Bůh odpovídá tím, že dává dary a v lásce a pokoře slouží.

Ježíš se rozhodl jako Syn: zvolil si solidaritu s bratřími. Nyní se tu střetávají dvě cesty spásy: cesta Ježíšova, která přivádí ke spojení s druhými, a cesta ďábelská, která vede k odcizení od druhých bohatstvím, poctami a neurvalostí. Cesta Boha, který je láska a sdílení, stojí proti cestě satana, který je sobectví a rozdělení. Je tu vnitřní protiklad, který proniká do srdce každého člověka.

Je důležité si všimnout, že pokušení se představují jako nabídky vedoucí k lepšímu dosažení cíle: mají ukázat, že Ježíš je „Boží Syn“. Zlo má vždy za cíl nějaké dobro: ale prostředky musejí mít vždy stejnou povahu jako cíl, jinak ho rozbijí.

Rozdíl ve strategii satanově a Kristově uspořádal jako nauku sv. Ignác z Loyoly, když představuje tu první jako bažení po bohatství, poctách a hrdosti, a druhou jako touhu po chudobě, ponižování a pokoře.

Ježíš odmítá módní mesiášství své i každé jiné epochy. Existují tři modly, které člověku vládou jako projekce jeho potřeb: idolatrie věcí s ekonomickým mesiášstvím, které proměňuje kamení v chléb; idolatrie Boha s mesiášstvím zázraků, které chce disponovat samým Bohem; a idolatrie moci s politickým mesiášstvím, které chce ovládat všechny lidi.

Věci, lidé a Bůh představují tři životní potřeby: člověk je může uspokojit způsobem ďábelským, nebo synovským, zlodějstvím, nebo přijetím, vlastněním, nebo sdílením.

Pokušeni jsou „samozřejmostí“ lidského myšlení. Ježíš je překonává poslušností Slovu: on je Syn, který na rozdíl od Adama poslouchá Otcovo Slovo. Tento úryvek nám odkrývá, jak

hyneme v iluzi, že se spasíme sami, a zjevuje nám, jak nás Pán zachraňuje způsobem, který se božsky liší od našich očekávání.

Ježíš byl pokoušen jako prorok, jako kněz a jako král, se zaměřením na spásu materialistického rázu, na společenství s Bohem chápané zázračnickým způsobem a na svobodu uskutečňovanou vrchnostensky. Tato pokušení trvají: zaměnit spásu za zdraví, Boha za jeho (nebo spíš naše) výkony nebo za naše pocity Boha, bližního za naši moc nad ním.

Ježíš satana odhaluje a rozkazuje mu: „Odejdi!“ V Petrovi, který mu bude skrytě navrhovat tytéž věci, rozpozná stejnou tvář a nazve ho „satanem“. Jemu ale neřekne „Odejdi“, nýbrž: „Jdi mi z očí“ (16,23).¹

Pokušení nejsou jen jedna příhoda na začátku, jakoby vstupenka k Ježíšově veřejné činnosti. Jsou bojem, který Ježíš povede pod celý život, v namáhavém úsilí žít ve svých mezích – i těch nejzazších – jako syn a ne jako vlastník.

Ježíš je Syn: všechno přijímá od Otce a všechno dává bratřím. Jeho vztah k věcem není kořistnický, ale přistupuje k nim jako k daru – až k darování sebe, když se stane chlebem pro všechny v poslušnosti Otcovu slovu; jeho vztah k Otci není určován vůlí využívat ho k vlastnímu prospěchu, ale důvěrou k němu; jeho vztah k bližním není panovat, ale sloužit až tak, že se stane „Služebníkem“.

Církev je vystavena stejným pokušením jako Ježíš. Nedostatek rozlišování je její nejhorší hřích: i když Ježíše miluje, nesmýšlí a nejedná jako on – tak se ostatně zachoval i Petr (16,23!). Musí

1 Doslova: „Jdi za mě“.

se mít stále na pozoru, aby neulpěla na pouhém prostředku, byť privilegovaném, protože to Ježíš odmítl jako pokušení.

2. Četba textu

v. 1 *Potom byl Ježíš vyveden na poušť.* Duch, kterého přijal při křtu, ho nepřivádí na nějaké přednostní místo, ale do hor-
naté pouště, která se rozkládá nad Jordánem. V pustině se ocitl
Adam po hříchu a Izrael po vyjití z Egypta: je to místo, kde se
nedá žít, oblast zkoušky a pádu. Tady nás Bůh znovu vychovává
k naslouchání, aby nás opět přivedl do „země“. Syn je po křtu
přiveden na poušť, aby se tam setkal s neposlušnými a nespra-
vedlivými bratry, kteří se tam ztratili.

aby byl pokoušen. Duch zkoušce nebrání, naopak ji vyvolává:
„Synu, přicházíš-li sloužit Pánu, připrav se na pokušení“ (Sir
2,1). Poté co vykonáme správnou volbu, je nesnadné ji usku-
tečňovat. Pokud člověk dělá zlo, tak pokušení nepřicházejí. Ale
přijdou, když se mu vzepřeme, a to s prudkostí úměrnou naše-
mu úsilí. Pro Hospodina bylo snadné vysvobodit Izraele z Eryp-
ta a z faraonových rukou; ale méně snadné bude osvobodit ho
od Egypta a od faraona, který je v něm. K tomu mu nebude sta-
čit čtyřicet let trpělivé práce.

S nepřitelem se setkáme tváří v tvář na poušti, o samotě, když
se mu postavíme na odpor. Dokud jsme s druhými lidmi, může-
me si stále myslet, že peklem je můj bližní. Až když jsme sami,
vidíme, že nepřítel je v nás.

„Pokoušet“, v řečtině *peirazó*, pochází od *peiró* (odtud „hrot, špička“), což znamená „přejít, jít za“. Tak se získává „zkušenost“, člověk se stává „zkušeným“ nebo „znalcem“, pokud „nezahyne“: vždycky totiž existuje „nebezpečí“ „nejistoty“, která člověku brání, aby se přebrodil na druhou stranu. Tato všechna italská slova² mají stejný řecký kořen shodný se slovesem *peirazó*.

Pokoušení se také nazývají *paideia*, vychovávání: je to zacvičování do života syna, očišťování víry (Jak 1,2n; 1 Petr 1,6), „důkaz“, že jsme synové, a ne bastardi (Žid 12,8). A proto soužení, namísto aby nás ubíjela, nám přináší radost (srov. 5,11; Sk 5,41; Jak 1,2; 1 Petr 1,6). Pavel se jimi chlubí (Řím 5,3-5), protože ví, že působí naději proti vši naději (Řím 4,18), která jediná nezklame. My si myslíme, že kdyby zkoušky nepřicházely, šlo by všechno lépe. Ale to je klam! Ony jsou jen odpor zla, proti kterému se stavíme!

od ďábla. Ďábel (vv. 1.5.8.11) v řečtině znamená „oddělovač“: on je ten, který nás oddělí od Boha a pak nás nechá samotné. Také se nazývá „pokušitel“ (v. 3): pokouší se uvést nás do pádu. A také se označuje jako „satan“ (v. 10), žalobce: když už jsme padli, nelítostně nás obviňuje a spoutává nás naší vinou.

v. 2 *když se postil*. Když ztotožňujeme jídlo s životem, pak se stane příčinou bulimie, pokud ho přijímáme, a příčinou anorexie, pokud ho odmítáme. Ale takový půst je blouznění po všemohoucnosti, vůle mít svůj život pod kontrolou. Ježíšův půst je

2 V italštině jsou slova předchozí věty tato: *esperienza* („zkušenost“), *perito* („zkušený“), *esperto* („znalec“), *perire* („zahynout“), *pericolo* („nebezpečí“), *aporia* („nejistota“) – všechna na základě kmene *-per-*.

naopak uznání toho, že život je dar a že jeho původ není v jídle, ale u Otce. Půst se spojuje s modlitbou a studiem *tóry*, protože život je společenství s Bohem a s jeho slovem. Náboženský půst je vždycky „symbolický“: není to dieta nebo ovládání se v jídle, ale znamení, kterým se vyjadřuje vyznání toho, že Bůh je život a že každé jídlo je jeho dar.

čtyřicet dní. To je odkaz na čtyřicet dnů, kdy Mojžíš pobýval na hoře a Eliáš putoval k Chorebu (Ex 34,8; Dt 9,9.18; 1 Král 19,1-8). Toto číslo je také narážka na roky, které Izrael strávil na poušti: je to celý jeden život! Celý život je „pouští“, přechodnou zónou mezi „již“ a „ještě ne“.

čtyřicet nocí. Také o ramadánu se lidé postí čtyřicet dní; ale v noci jedí.

vyhladověl. Tou oblastí, na kterou pokušení útočí, je hlad, potřeba. Existují různé druhy hladu: v živočišném životě, který je garantován pokrmem, v oblasti osobní identity, která je garantována Bohem, a v oblasti společenského uznání, které je garantováno druhými lidmi.

v. 3 *jsi-li Syn Boží.* Pokušení přijde, když hledáš dobro, a to ve dvou různých podobách: bere ti vůli hledat ho nebo – jako zde – se snaží tě přimět, abys ho hledal mylným způsobem. První je pokušení začátečníka, který říká: „To dobro pro mě není, nedokážu to, je to těžké, namáhavé, hrozné, nemožné atd.“ Úspěšně z něho vyjde ten, kdo bojuje s odvahou. Druhé je pokušení „dokonalých“, kteří v něm upadnou tím snadněji, čím větší mají dobrou vůli, ale nedostatečně rozlišují.

Pokoušení mají vždycky zdání dobra: „Jsi-li Syn Boží!“ To právě Ježíš přišel dokázat. Nejhorší zlo se páchá ve snaze o ty nejlepší cíle. Proto Boží přátelé škodí jeho království víc než kdekterý nepřítel! Tomu, kdo má dobrou vůli, jí nepřítel ještě přidá, sebe mu však evangelní inteligenci, aby tak nadělal mnoho škody. A tomu, kdo dobře rozlišuje, nepřítel vnukne nedůvěru, aby sám neudělal pokud možno nic a ještě naočkoval stejný jed do druhých. Inteligentní věřící upadají do druhého pokoušení, zatímco ti ochotní do prvního.

Je to závažné, když se „k dosažení dobra“ užívá prostředků, které Ježíš odmítl jako zlo. Který člen Církve, kdyby k tomu měl prostředky, by neudělal, co mu satan navrhuje?

Ježíš byl nepochopen a opuštěn Židy i Římany, nepřáteli i přáteli – minulými i současnými, a tak to bude i v budoucnu – jen proto, že měl sílu zklamat naše očekávání spásy a nazvat je „satanskými“.

kameny/chleby. To je pokoušení ekonomického mesiášství: uspokojit první potřebu každého živočicha, považovat chleba za absolutní hodnotu a podřídít jí zbytek. To děláme, když si za organizační princip osobního a společenského života zvolíme ekonomiku. V této perspektivě je spásou mé zdraví a všechno, co ho může zaručit. Mé tělo je mým bohem a všechno ostatní je jeho funkcí.

Strachy, boje, nespravedlnosti a utiskování ve světě se rodí z tohoto absolutizování mého fyzického blahobytu, přičemž si neuvědomuji, že to není cíl, ale prostředek, který má svůj konec a svůj cíl. Bažení po bohatství, které by ho mělo zaručit, je skutečná idolatrie (Ef 5,5), kořen všeho zla (1 Tim 6,10).

je psáno. Na samozřejmou a přirozenou perspektivu člověka Ježíš odpovídá perspektivou Boží: „Je psáno“. Jediná možnost, jak překonat pokušení, je odvolat se na jeho slovo. Často říkáme: „Dobře, dobře, Boží slovo, ale budme konkrétní!“ – jako by Bůh a jeho slovo byli jen zbožné iluze.

Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst (Dt 8,3; srov. Ex 16,2-9). Zde se připomíná první pokušení Izraele na poušti: potřeba chleba, na kterou Bůh odpověděl darem many. Je to také první pokušení člověka, spočívající v tom, že postaví falešnou alternativu mezi chleba a Slovo, hmotu a Ducha, člověka a Boha. K tomu dochází tehdy, když si člověk z vlastních hladů utvoří absolutno. Absolutno není materiální život, ale „způsob“, jakým ho žiji. Jestliže poslouchám Otčovo slovo, žiji jako syn a bratr. To už nyní zajišťuje všem lidem každodenní chléb a život věčný, jehož je znamením.

Ateismus se rodí z obrazu Boha, který stojí proti člověku a jeho svobodě. Naneštěstí je Bůh takto představován často. Ale je to zpozdilé: jako kdybychom proti sobě stavěli kohoutek a pramen, který mu dodává vodu!

v. 5 *na vrchol chrámu* atd. To je ústřední pokušení: mesiášství, které odpovídá na náboženské aspirace a zaručuje „vlastnění“ Boha viditelnými znameními („*Gott mit uns*“). Žízeň po nábožnu je dychtivost po jistotě, která vede k vyhledávání znamení Boží náklonnosti. Ale ta vede k modlářskému kultu Boha a k zvrácenosti víry: místo Dárce se tu hledají dary, předstírá se, že Bůh nás slyší; místo toho, abychom my poslouchali jeho, člověk chce, aby Bůh dělal, co se líbí nám, místo abychom my dělali to, co se líbí jemu. Po této cestě se k Pánu nikdy nedojde. Lásku

rodičů nepozná nikdy ten, kdo stále hledá její potvrzování; na-
nejvýš dospěje k tomu, že pro ně obětuje sebe jako potvrzení své
lásky k nim.

Po překonání prvního pokušení, když uznám, že chléb po-
chází od Boha, přichází pokušení druhé: usiluji o to, abych měl
Boha zajištěného, abych měl všechny chleby. A přitom nevím, že
tím chlebem je jeho nezištná láska.

v. 6 *je psáno* atd. (Žl 91,11nn). Ježíš projevil důvěru v Otce
v jeho Slovo (v. 4). Nyní ďábel, který ze sebe dělá bystrého teo-
loga, cituje vhodně Žl 91: Ježíš opravdu důvěřuje Otcovu slovu;
zaslouží si ale jeho důvěru? Vrhni se dolů z chrámu! Otec slíbil
pomoc, a tak všichni poznají, že on je Syn, že důvěřuje Otcí!
Jestliže to neudělá, nemá v něj důvěru, a tudíž není jeho synem.

Který zbožný člověk by to neudělal, kdyby si byl jistý, že se to
podaří? V čem je tady podvod?

v. 7 *také je psáno*. Nemůže se oddělit jedno hledisko Slova
od druhého: to je „hereze“, v níž si vybírám to, co by Bůh měl
udělat v můj prospěch, a přitom zapomínám, že víra je něco ji-
ného: ona především znamená poslouchat a milovat Boha jako
takového, a ne proto, co mi dává. Dary jsou znamením jeho lásky;
dožadovat se jich znamená nevěřit v jeho lásku. Tomu, kdo se
jich domáhá, dány nebudou (16,4). Kdo miluje, ten dary nepo-
žaduje, a najde je v hojnosti.

nebudeš pokoušet Pána, svého Boha (Dt 6,16; Ex 17,1-7). Ježíš
odpovídá odkazem na příběh v Masse: pokušení kvůli vodě (Ex
17,1-7). Lid upadá do nedůvěry: kdo nedůvěřuje, má neutišitel-
ný hlad po důkazech.

Náboženský život je často domáhání se a očekávání důkazů od Boha. Pořád mu říkáme: „Pane, vyslyš nás!“, místo abychom ho prosili: „Pane, dej, ať tě posloucháme!“ Implicitně si myslíme, že nás nemá rád a že nechce naše dobro. Snažíme se ho všemi způsoby obměkčit, naklonit si ho, koupit si ho. Chudák Bůh, který je láska! To je nejtěžší hřích proti němu, jsou to tvrdá slova pro jeho uši (srov. Mal 3,13-15).

Bůh se nedá pokoušet: nemusí nás vyslyšet – vždyť nás slyší odedávna! – ale my musíme naslouchat jemu. Jeho slovo nám je dáno k tomu, abychom my poslouchali jeho, a ne on nás.

v. 8 *všecka království světa i jejich slávu.* Mesiáš musí vládnout od moře k moři (Žl 2,6.8; 72,8; 110,1n); jemu byla dána veškerá moc na nebi i na zemi (Mt 28,16-20). Ale všechna království a králové tohoto světa jsou směšným převrácením Boha a jeho Království. Místo aby svobodu dávali, tak ji berou, místo služby usilují o nadvládu, v domýšlivosti se nadýmají, místo aby zrcadlili „Slávu“.³

v. 9 *to všechno ti dám, jestliže padneš a budeš se mi klanět.* Moc je dávána tomu, kdo se klaní satanovi a považuje ho za absolutní hodnotu. My bychom chtěli, aby Mesiáš byl božským garantem moci člověka nad člověkem. Ale Bůh nám nepotvrdí zlo, které pácháme. On nás z něj vysvobodí. Moc je skutečná modla, jediná alternativa k Bohu; je to bůh tohoto světa.

Ježíš bude králem, ale na kříži. Tam se zjeví jako absolutní svoboda, když položí svůj život ve službě pro všechny a nikoho nebude ovládat.

3 V italském textu je slovní hříčka: *vanagloria* (= „domýšlivost“) – *Gloria* (= „sláva“).

v. 10 *odejdi, satane*. Petr bude nazván satanem, protože očekává Mesiáše tohoto druhu, a ne ukřižovaného (16,23). Kolik existuje satanských kristů, kteří odpovídají našemu opájení se mocí! Kříž je nekonečný odstup, který Bůh stanovil mezi sebou a naším náboženským obrazem o něm (Bonhoeffer).

Satanova moc nad světem stále poroste. Kristus ho přemůže na kříži. A Církev, jeho nevěsta, přemůže satana, až bude ochotná sdílet úděl svého snoubence.⁴

Pánu, svému Bohu, se budeš klanět. Ježíš odpovídá slovy Dt 6,13 (srov. Ex 32,1n), v nichž se naráží na zlaté tele. Je tu skutečná alternativa: mezi tím, co je, a tím, co se jeví, ale není. Veliká, okouzlující a hrozivá modla – celá ze zlata, ale s hliněným nohama (srov. Dan 2,31-33) – je stržena „kaménkem“ Boží slabosti.

v. 11 *dábel ho nechal*. Toto Ježíšovo vítězství je definitivní a anticipuje vítězství naše. Jako jsme všichni v Adamově porážce padli, tak se v jeho triumfu stáváme vítězi.

přistoupili andělé a sloužili mu. Andělé jsou služebníci Boží; nyní také služebníci Syna člověka. Ano, jeho synovská poslušnost mu vrací božské postavení.

Marek se zmiňuje také o šelmách (Mk 1,13). Divoká zvířata v nás jsou různé druhy hladu, potřeb a impulzů. Jestliže jich užíváme jako synové, můžeme i s nimi žít v rajském pokoji; jsou nám k službám jako Boží poslové. Stvoření se vrací k své

4 V italštině slovní hříčka: *condividere la sorte* (= „sdílet úděl“) – *con-sorte* (= „snoubenec, manžel, choť“).

původní čistotě, jak bylo před pádem. Jestliže jich ale užíváme tak, jak nám našeptává satan, pak se stávají „velkou šelmou“, jeho agentem (Zj 13,1nn), který nás chce pohltit. Stejná skutečnost našeho omezení může být místem pokoje a Boží služby, pokud v ní žijeme jako synové, nebo místem války a smrti, pokud v ní žijeme způsobem jiným.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno v *metodě*.
- b. Soustředím se tím, že si představuji poušť, v níž se zdržuje Ježíš.
- c. Prosím o to, co chci: rozpoznat to, co mi nepřítel našeptává „za dobrým účelem“.
- d. Sklízím z toho plody: uvažuji o Ježíši, který byl vyveden na poušť, a o jeho třech různých pokušeních.

Nepřehlédni: byl vyveden od Ducha na poušť
 ďábel (= ten, který rozděljuje),
 pokušitel, satan (= ten, který žaluje, obviňuje)
 „jsi-li Syn Boží“/„je psáno“
 ďábel „vhodně“ cituje Písmo
 „je psáno“/„také je psáno“
 nebudeš pokoušet Pána, svého Boha
 všechna království světa a jejich sláva
 odejdi, satane
 jenom Pánu se budeš klanět
 andělé mu sloužili

4. Texty k prohloubení

Gn 2,7-9; 3,1-7; Žl 51; 91; Sir 2; Ex 16,2nn (Dt 8,3); Ex 17,1-7 (Dt 6,16); Ex 32,1nn (Dt 6,13)

8. PŘIBLÍŽILO SE NEBESKÉ KRÁLOVSTVÍ

Mt 4,12-17

- 12 Když Ježíš uslyšel, že byl Jan (Křtitel) uvězněn, odebral se do Galileje.
- 13 Opustil Nazaret, šel a usadil se v Kafarnau při moři v území Zabulonově a Neftalimově,
- 14 aby se naplnilo, co bylo řečeno ústy proroka Izaiáše:
- 15 „Země Zabulonova a země Neftalimova, u moře, za Jordánem, Galilea pohanská,
- 16 lid, který žil v temnotě, uviděl veliké světlo; světlo vzešlo těm, kdo sídlili v krajině a ve stínu smrti.“
- 17 Od té doby začal Ježíš hlásat: „Obrátte se, neboť se přiblížilo nebeské království.“

1. Poselství v kontextu

„*Přiblížilo se nebeské království*“, zní Ježíšova výzva. Po přemožení satana přichází Království. Mezi královstvím, které naznačuje nepřítel, a tím, které chce Pán, je stejný protiklad jako mezi nebem a zemí, mezi člověkem a Bohem. Pozemská království jsou království Adamova, který stanoví jako životní princip své

strachy – a uskutečňuje je; nebeské království je Ježíš, který má jako princip Otce všeho a jeho slovo.

Úryvek vyznačuje přechod mezi činností Předchůdcovou a Mesiášovou. Po ústraní v poušti a Křtitelově uvěznění se Ježíš vrací do Galileje; nepřichází však do své obce, ale do Kafarnaum. Začátek jeho veřejného působení se nahlíží jako východ slunce, jitřenka nového dne.

Ve v. 12 se říká, že Jan byl „předán“: anticipuje a předznačuje úděl svého Pána. Je prorokem nejen svými slovy, ale také svým životem. Ježíš se „uchýlí“ z Judska do Galileje, aby hned neskončil také tak a aby odtud začal svoji činnost, která ho dovede do Jeruzaléma.

Ve v. 13 Ježíš přichází do Kafarnaum, které se stane jeho druhým domovem. Významné středisko u jezera s možností komunikace je pro Ježíšovu činnost výhodnější.

Ve vv. 14-16 Matouš odpovídá na námitku toho, kdo ví, že Mesiáš přijde z Judy (srov. 2,6). Ukazuje, že v Ježíšově „taktickém útěku“ se naplňuje proroctví Izaiáše, který viděl už dopředu, jak vzchází světlo právě v pohanské Galileji. Království je viděno jako světlo, které přemáhá temnoty a smrt.

V. 17 je Ježíšova výzva, která se shoduje s hlásáním Křtitelovým. To, co bylo předtím příprava, se nyní uskutečňuje. Obrácení je vstupní brána do království nezávisle na náboženské příslušnosti. Následující průběh evangelia ukáže v Ježíšových skutcích a výrocích cestu nového života v Království.

Ježíš je světlo zaslíbené Izraeli a skrze něj všem lidem. V něm se uskutečňuje přechod z naší noci do Božího dne, ze smrti do života, z různých pozemských království, která zabíjejí, do jediného království nebeského, které dává život.

Církev má v Izraeli svůj svatý kořen (Řím 9 – 11; Žl 87). Do ní se lidé nezačleňují na základě tělesné příslušnosti, ale skrze obrácení k Pánu (srov. 3,7-10).

2. Četba textu

v. 12 *Jan byl uvězněn* (v řec. textu doslova: „byl předán“; pozn. překl.). Jan nebyl „uvězněn“. Jeho svědectví se nezastaví; naopak, tím, že se stane mučednictvím, dospěje ke svému určení. Jan je vlastně „předán“ jako Ježíš. Toto slovo označuje jak činnost lidí, kteří vydávají Syna člověka, tak činnost Otce, který ho předává nám, a také činnost Ježíše, který se vydává do rukou bratří jako do rukou Otce. Jak veliká je Boží vznešenost: přijímá naši zápornou činnost, aby ji obrátil v kladnou! Respektuje naši svobodu páchat zlo, a aniž k ní cokoli přidá, uskutečňuje v ní svou darující se svobodu. Tímtož úkonem, kterým ho my připravujeme o život, nám on dává život svůj: v našem lupičství se on dává! Proto mají dějiny už nyní kladný závěr (Řím 8,28).

Svým koncem Jan neskončil, ale dosáhl svého cíle: svým životem se stává svědkem toho, co předtím říkal slovy. Mučedník neumírá, ale je zabit; a tak svou smrtí připomíná, že to, proč žije, má hodnotu života. Kristus má předchůdce a bude mít i následovníky, „oblak svědků“ víry (Žid 12,1).

odebral se do Galileje. Ježíš přechází z judské pouště do Galileje. Tam začíná jeho činnost, která skončí v Jeruzalémě. „Předání“ Křtitele vyznačuje její začátek: Království, které se uskuteční

na kříži, se naplňuje a šíří skrze pronásledování (srov. Sk 8,4; 11,19; 14,1n).

v. 13 *Opustil Nazaru.* Tak Matouš nazývá Nazaret. Je to místo, kde „Nazorejský“ dosud trávil svůj život. Ještě se sem vrátí (13,53-58).

šel a usadil se v Kafarnau při moři. Kafarnaum na břehu Galilejského jezera, které se nazývalo mořem, je středisko Ježíšovy činnosti před „galilejskou krizí“. Leží v úrodné rovině s četnými vesnicemi, z nichž ta nejmenší podle Josefa Flavie měla 15 000 obyvatel, což je zjevné přehánění z lokálně patriotistických důvodů! Toto městečko se stane Ježíšovým druhým domovem, v něm shromažďuje své učedníky a přebývá tam, dokud se nevydá do Jeruzaléma (19,1).

v území Zabulonově a Neftalimově. Na tomto území se usadili dva Jákobovi synové. Zde se zrodilo mesiášské zélótské hnutí, rekrutované většinou z galilejců. Označení Galilejec bylo synonymum rozvratníka.

v. 14 *aby se naplnilo, co bylo řečeno ústy proroka Izaiáše* (Iz 8,23 – 9,1). To, že se Ježíš prozíravě přemístil, odpovídá prozřetelnostnímu plánu (srov. 2,22n). I když se to mohlo jevit jako útěk, naplňuje se tu Izaiášovo proroctví, které mluví o osvobození tohoto území, obsazeného v roce 733 př. Kr. Tiglat-Pileasarem III. Co se tehdy odehrálo, stává se proroctvím o tom, co Ježíš naplňuje svým působením.